

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Bakalářská práce

2014

Jan Jelínek

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Kriminalita mládeže

Vypracoval: Jan JELÍNEK
Vedoucí práce: doc. PhDr. Miroslav Somr, DrSc.

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce panu docentu Miroslavu Somrovi, a to nejen za podnětné vedení a cenné připomínky, ale především za trpělivost a shovívavost při psaní a dokončování bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 VÝVOJ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI.....	9
1.1 Pohled od historie.....	9
1.2 Vývoj od konce 19. století do přijetí zákona č. 48/1931Sb..	11
1.3 Období od přijetí zákona č. 48/1931 Sb. do současnosti.....	11
2 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDISTVÝCH.....	18
2.1 Vymezení pojmů.....	18
2.2 Obligatorní znaky trestného činu.....	19
2.3 Okolnosti vylučující protiprávnost	19
2.4 Zánik trestnosti	20
3 SANKCE A TRESTÁNÍ MLADISTVÝCH	23
3.1 Výchovná opatření.....	24
3.2 Ochranná opatření.....	24
3.3 Trestní opatření	26
3.4 Promlčení výkonu trestního opatření a zahlazení odsouzení.....	27
4 KRIMINALITA MLÁDEŽE	29
4.1 Specifika kriminality mladistvých	29
4.2 Příčiny kriminality mládeže	30
4.3 Ovlivňující faktory	31
4.3.1 Rodina	31
4.3.2 Školská zařízení.....	33
4.3.1 Společnost a vrstevníci.....	36
4.4 Vývoj kriminality mládeže podle statistických výstupů	44
4.5 Příklady z praxe	41
4.6 Prevence kriminality mládeže.....	43
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	46
5 VÝZKUM	46
5.1 Zhodnocení výsledků dotazníku	47
5.2 Navrhovaná řešení.....	49
ZÁVĚR.....	51

POUŽITÁ LITERATURA.....	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Kriminalita mládeže je bezesporu jedním z nejzávažnějších sociálně patologických jevů společnosti. V poslední době se o kriminalitě mladistvých hovoří nejčastěji ve spojitosti s otázkou snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Napříč širokým spektrem obyvatelstva se stále silněji ozývá volání o celkovém zpřísnění trestání mladistvých. Je to zapříčiněno nejen neustále se stupňující brutalitou mladistvých pachatelů, ale podstatnou roli zde sehrává také mediální zájem o tyto případy.

Zamysleme se však nad tím, proč jsou děti v dnešní době tak agresivní. Kde se v nich bere tolik lhostejnosti, chladnokrevnosti a brutality? Samozřejmě každého v první řadě napadne vliv rodiny. Podle některých odborníků jsou děti z neúplných či sociálně slabých rodin k páchání trestné činnosti náchylnější. Určitě je rodinné zázemí podstatný faktor, ne však jediný. V dnešní celkově hektické době znají děti již od malička veškeré technologické vymoženosti, umění práce s počítači ovládají snad již v mateřské škole a závislost na internetu je problém skutečně snad každého dítěte. A zde se dá říci, vidí děti násilí nejvíce. Podívejme se třeba na tolik oblíbené počítačové hry. Principem mnoha z nich je někoho zabít, většinou čím víc obětí, tím lépe. Zabitý v dalším levelu vstane a opět pokračuje v boji. Děti se postupně naučily žít ve svých virtuálních světech, a realita jim uniká. Pak se nedivme, že roste násilí mezi dětmi skutečně již od raného věku. Jejich akční hrdina z oblíbené hry přece za ubližování druhým získává bonusové body a protivníkovi se nic nestane.

Další prostředí, které děti značně ovlivňuje, jsou veškerá školská zařízení. Každý jedinec je jiný a zde sehraává důležitou roli pedagogický sbor, jeho schopnost motivovat, umění eliminovat škodlivé faktory a předcházet negativním situacím.

Již od nepaměti právní systém funguje na principu akce vs. reakce. Za každé protiprávní jednání následuje trest. Jen druhy trestů procházely postupem času transformací. Připomeňme si, že v dávných dobách mohl pachatel za „špatné“ jednání přijít o ruku, mít na kůži vypálen kalich lilie nebo jeho život skončil na hořící hranici. A to bez ohledu na věk dotyčného.

S vývojem lidstva procházely formy trestání transformací a změnil se i právní pohled na skutky jako takové. Změny se několikrát dotkly i věkové hranice trestnosti, to znamená potřebného dovršeného věku jedince, aby mohl být potrestán. Nyní je tato hranice sjednocena pro obě pohlaví a pevně ustanovena na 15 rok věku.

Skutky spáchané mladistvými lze obecně rozčlenit do dvou skupin. Jedna je zapříčiněna chvilkovým zkratem způsobeným dospíváním a obdobím puberty. Zpravidla nejde o nic zásadního, většinou se s odstupem času na celou nepříjemnost zapomene a vzpomínky na ně doprovází úsměv. Uvědomění si samotného následku protiprávního jednání je pro takovéo pachatele trestem samo o sobě. Na druhé straně jsou činy promyšlené a chladnokrevně provedené. Pokud ovšem dojde ke schválení návrhu na snížení dolní věkové hranice, bude to pro obě zmíněné skupiny, bez ohledu na okolnosti jednotlivých situací.

Lidé se také domnívají, že mladiství delikventi pocházejí ze sociálně slabých a neúplných rodin. Výchova zde jistě hraje svou roli, ale nelze s určitostí říci, že je to jediný ovlivňující faktor.

Bakalářské práci dominuje mládež a nezletilci jako stěžejní prvky věkové hranice mezi trestností a beztrestností. Samotná práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části, bezprostředně po úvodu, je v krátkosti zmíněna minulost a vývoj trestněprávního postavení mladistvých na našem území a to od nejstarších dob až do současnosti. Informace v poměrné části této kapitoly jsou čerpány ze zákona č. 48/1931 Sb. O trestním soudnictví nad mládeží, z 11. března 1931. Považuji za důležité zmínit, že je tento zákon prvním samostatným zákonem upravujícím problematiku mládeže v trestních věcech na území Československa.

Následující kapitola se již plně věnuje trestní odpovědnosti mladistvých, dojde k vymezení pojmů se zaměřením na subjektivní stránku provinění a také budou vysvětleny okolnosti možnosti zániku trestnosti mladistvých. Navazující kapitola se bude týkat sankcí ukládaných mladistvým za jejich provinění. Informace obsažené v této kapitole jsou čerpány ze širokého spektra dostupné literatury, nejvíce však bylo využito informací z publikace „Zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ od kolektivu autorů Šámal, Válková a Sotolář.

Další kapitoly se budou zabírat jednotlivými faktory způsobující kriminalitu mládeže a prevencí.

Cílem této práce je snaha o objektivní posouzení možných směrů řešení problematiky kriminality dětí. Vedle obecného souhrnu faktů a právních okolností, chci v praktické části bakalářské práce odpovědět na otázku, zda je v současné době mládež dostatečně informována o problematice kriminality dětí a především zda je dostatečně obeznámena rizikovostí protiprávních jednání, obecně řečeno, zda je

dostatečně preventivně znalá a to především proto, že nejvíce řečené otázky jsou, zda je snížení věkové hranice na místě, nebo se dá problematika vyřešit i jinou cestou. Ačkoliv podle názorů většiny odborníků a spoluobčanů je snížení věkové hranice na místě, nelze s jistotou říci, že nejde jen o nejjednodušší možné řešení, které nemusí vyřešit samotné jádro problému. V poslední době se totiž čím dál častěji skloňuje slovo represe a to i přesto, že prevence je jeden z důležitých pilířů úspěchu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI

Lidská společnost prochází po celou dobu existence lidstva transformací a to ve všech možných aspektech. Změny se postupně dotkly i práva. Tato kapitola bude zaměřena na vývoj trestního práva ve věcech mladistvých a to od nejstarších dob až do současnosti.

1.1 Pohled do historie

Jednotná kodifikace trestního práva na území Čech, Moravy a Slezska neexistovala dlouhou dobu. Trestní věci se řídily domácím obyčejovým právem, které se později díky vlivu knížecí moci a církve vyvinulo v jednotné zemské právo obyčejové.¹ Informace jsou čerpány zejména z publikace Zezulové², která se trestáním mládeže zabývá a to od dob středověku až do 90 let.

V období od středověku zhruba do konce 15 století disponovalo právo jen dvěma úrovněmi věkového rozlišení pachatelů trestných činů. Dospělostí a nedospělostí. Hranici mezi dospělostí a nedospělostí určovala tělesná vyspělost na základě úředního ohledání. Při určování trestu tedy docházelo k různým odlišnostem, při kterých byla trestní odpovědnost někdy zcela vyloučena, jako pachatel byla označena třetí osoba, nebo naopak v některých případech byla věková hranice neúměrně snížena, což vedlo k potrestání dítěte mladšího dvanácti let.

Konec 15 století přinesl vymezení termínu dospělost dosažením určitého věku. Dalšími důležitými faktory byly ale také pohlaví a osobní stav. *Obnovené zřízení zemské* stanovilo v roce 1627 věkovou hranici u žen na 15 a u mužů na 20 let. Nicméně stále chybělo zákonem upravené právní postavení mládeže. Koldínovo městské právo upřednostňovalo pro nedospělého pachatele pokutu před trestem. Tato právní úprava měla mnoho odpůrců a vyvolala vlnu unifikačních snah v trestním

¹ Prušák, J. Rakouské právo trestní. Praha : Všehrd, 1912. s 11.

² Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 247.

právu. Výsledkem toho bylo roku 1707 vydání *Hrdelního řádu císaře Josefa I.*, který platil pro Čechy, Moravu a Slezsko a oficiálně stanovil mladý věk za polehčující okolnost. Konkrétně v článku XVII. bylo uvedeno, že „*pachatel je mladý, a proto rozumu nedostatečného, když chlapec ještě nedosáhl věku osmnácti let a dívka patnácti let*“.³ Nedospělý pachatel nebyl způsobilý vypovídat jako svědek a nesměl být podrobován mučení.⁴

Josefínský hrdelní řád byl stejně jako veškeré ostatní středověké trestní zákoníky inspirován řádem císaře Karla V. *Constitutio Criminalis Carolina* z roku 1532. Zde jsou zřejmé počátky zvláštního postavení mládeže.⁵

Roku 1768 zavedl *Hrdelní řád Marie Terezie* tři věkové kategorie nedospělých pachatelů:

- *dítě* (do 7 let) – trestně neodpovědné
- *nedospělec* (do 14 let) – se sníženou trestní odpovědností
- *mladistvý* (do 16 let) – plně trestně odpovědní a uznáním mladistvého věku jako polehčující okolností⁶

Trestání ve výše zmíněných zákonících mělo charakter spíše odstrašující, na rozdíl od rakouského *Trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích* ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z. Ten spíše projevoval snahu o nápravu pachatele a zároveň o zachování jeho základních lidských práv. Zákon rozděloval mladé pachatele do přibližně stejných skupin jako tereziánský hrdelní řád. Navíc zavedl výkon trestu nedospělých na místě odlišném od dospělých pachatelů a posuzování činu podle povahy činu, závažnosti atd.⁷

³ Prušák, J. O přičetnosti osob mladistvých a jich potrestání. Praha, 1899, s. 67. Citováno z Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1997. s. 15.

⁴ Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1997. s. 12 –15.

⁵ Krejčířiková, K. Trestní právo nad mládeží v Rakousku. *Státní zastupitelství*. 2007, roč. 5, č. 5, s. 47. ISSN 1214-3758.

⁶ Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1997. s. 15 –17.

⁷ Prušák, J. *Rakouské právo trestní*. Praha : Věšhrd, 1912. s. 16, s. 77, s. 117 - 125.

1.2 Vývoj od konce 19. století do přijetí zákona č. 48/1931 Sb.

Přelom 19. a 20. století se stal zlomovým v přístupu k právní úpravě trestné činnosti mládeže. První návrh samostatného zákona o soudnictví nad mládeží byl vytvořen v roce 1907 a mezi dětstvím a dospělost vložil termín *mladistvý věk* (14 – 18 let).⁸ Jednalo se o věk tzv. *pochybné přičetnosti*. V praxi to mělo znamenat posuzování stupně pachatelova duševního vývoje a následného vyhodnocení jeho přičetnosti. Dítě se automaticky považovalo za trestně neodpovědné, neboť u něj nedošlo k dosažení takového stupně vývoje, aby mohlo samo posoudit následky svých činů. V návrhu zákona bylo také obsaženo upuštění od trestu nebo podmíněčné odsouzení. Prvně mělo být zacházení s mladistvými pachateli zásadním způsobem oddělené od zacházení s dospělými a navíc upraveno zákonem. Zákon ovšem do rozpadu Rakouska – Uherska nevstoupil v platnost. Počínaje rokem 1918 začaly v Československu platit dva trestněprávní systémy. Pro České země byl nadále platný Rakouský trestní zákoník z roku 1852 (jako prozatímní úprava), pro Slovensko a Podkarpatskou Rus bylo platné uherské právo.⁹ Slovensko a Podkarpatská Rus se mohly chlubit pokrokovějším vývojem. Zákonnými čl. XXXVI/1908 a VII/1913 byly zřízeny soudy pro mládež a zároveň došlo k položení základů hmotně – právní a procesně – právní úpravy ve věcech trestání mládeže. To zapříčinilo úsilí o vyhotovení nové osnovy trestního práva mládeže, které bylo inspirováno Německem a Rakouskem.¹⁰

1.3 Období od přijetí zákona č. 48/1931 Sb. do současnosti

Přijetí zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží (dále také „ZTSM“ nebo „zákon“) byl počátek modernizace a unifikace trestních zákonů nad mládeží, které byly platné po celém území republiky. Naléhavá potřeba

⁸ Krejčířiková, K. Trestní právo nad mládeží v Rakousku. *Státní zastupitelství*. 2007, roč. 5, č. 5, s. 47.

⁹ Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1997. s. 20 - 32.

¹⁰ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. XI – XII.

vyplývala jednak ze zastaralosti dosavadních právních předpisů, ale také ze stávajícího dualismu trestního práva. Jak vyplývalo z důvodové zprávy, zákon měl preferovat prevenci kriminality mládeže, nápravu mladistvých pachatelů a ochranu společnosti.¹¹

V samotné důvodové zprávě bylo: „*Je již obecným míněním celého kulturního světa, že zločinnost mládeže nestačí čeliti trestem, nýbrž že je potřebí zjišťovati a potírati ono skryté zlo, z něhož trestný čin vytryskl. ...Čeliti tomuto zlu zavčas a to nejen trestem, který je tu často prostředkem neúčinným, nespravedlivým, ba i nebezpečným, nýbrž opatřeními výchovnými, směřujícími k mravní záchraně a k polepšení mladistvého, je tu příkazem humanity a rozumné kriminální politiky.*“¹²

Podstatným faktorem vedoucím k dosažení účelu zákona bylo odpovídající organizační zabezpečení. ZTSM vymezoval normy, které upravovaly speciální soudy pro mládež, a to ve spolupráci *Poručenských* a *Trestních* soudů se zástupci sociální péče o mládež.¹³

Komplexní úprava ZTSM zahrnovala trestní odpovědnost mladistvých, následky jejich protiprávního jednání nazývaných *provinění* a také odchylky řízení ve věcech mládeže. Mladistvým byla podle něj osoba, která dovršila 14. rok života, ale nedokonala 18. rok věku.¹⁴

Tehdejší společnost předpokládala, že člověk ve 14 letech disponuje díky škole a domovu dobrým rozumovým a mravním základem. A to natolik, že je schopný posoudit své činy včetně jejich následků. Osoba mladší 14 let nebyla trestně odpovědná, její nepřičetnost vycházela z nevyvratitelné domněnky a schopnost posouzení jejího činu a následků se nijak dál nezkomala. Ale i tak existovalo jisté ustanovení týkající se skupiny osob, které dovršily 12 let a spáchaly čin, za který zákon stanovoval buď trest doživotní ztráty svobody, nebo trest smrti. Takovýmto

¹¹ Kallab, J. *Stručný výklad zákona z 11. března 1931, č. 48 Sb. z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží*. Brno : Nákladem Čs. Akad. Spolku Právnick v Brně, 1931. s. 3 – 5.

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 48/1931 Sb. z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží. Citováno z

Karabec, Z. *Restorativní justice: sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vydání. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. s. 25.

¹³ Válková, H., Šámal, P., Sotolář, A. Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In *Restorativní justice*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. s. 25. ISBN: 80-7338-021-8.

¹⁴ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. XII.

osobám nařídil poručenský soud ochrannou výchovu nebo umístění v léčebném ústavě. Toto ustanovení významně zasahovalo do práv rodiny na výchovu dítěte.¹⁵

Mladistvý věk byl též označován věkem *pochybné přičetnosti*. Mladistvý ztrácel trestní odpovědnost za své činy, pokud z důvodu *značné zaostalosti* nebyl schopen po stránce mravní a intelektuální rozpoznat bezprávnost svého jednání nebo jej řídit.¹⁶ Rozhodný byl přitom věk v době spáchání činu, to znamená, že pokud byl čin spáchán v mladistvém věku, ale samotné řízení probíhalo až po dovršení 18 roku věku, posuzovala se vždy odpovědnost podle doby jeho spáchání, tedy dle ZTSM.

Poručenský soud mohl učinit podle svého uvážení u trestně neodpovědného mladistvého nebo nedospělého učinit výchovná či léčebná opatření. Zároveň mohl udělit napomenutí osobám, v jejichž péči se mladiství nebo nedospělí nacházeli. V § 1 odst. 2 ZTSM nalezneme demonstrativní výčet výchovných opatření: „*zvláště může soud: nedospělého pokárat, nikoliv však tělesně, nebo zůstavit jeho potrestání rodině nebo škole, nařídít, aby nedospělý byl umístěn v jiné rodině neb aby byl dán do léčebného nebo jiného vhodného ústavu, nařídít ochranný dozor neb ochrannou výchovu (§ 11 a 12), jeví-li se to nezbytným k zamezení hrozícího zpustnutí nebo k nápravě nedospělého*“¹⁷

Část výchovných opatření mohly ukládat podle zákona i školy.

Existovaly tři stupně **výchovných opatření**:

- 1) *ochranný dozor,*
- 2) *ochranná výchova rodinná,*
- 3) *ochranná výchova ústavní.*¹⁸

¹⁵ Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1997. s. 37– 38.

¹⁶ Zezulová, J. Růžička, M. Aktuální problémy zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. *Státní zastupitelství*. 2005, roč. 3, č. 7 – 8, s. 6 – 7. ISSN 1214 – 3758.

¹⁷ 1 odst. 2 zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1997. s. 37– 46.

Všechna tato výchovná opatření měla za úkol napravit či nahradit rodičovskou výchovu a realizovat je bylo možné do 21 roku věku. Ochranný dozor nebo ochranná výchova mohla být také uložena společně s podmíněným nebo nepodmíněným trestem.

Podle § 3 odst. 1 ZTSM se každý trestný čin spáchaný mladistvou osobou nazýval **proviněním**. Tato provinění se dále nečlenila jako u dospělých pachatelů např. podle závažnosti.¹⁹

Proviněný mladistvých delikventů posuzovaly speciální soudní orgány. U každého okresního soudu byl jeden ze soudců jmenován **soudcem mládeže**. U krajských soudů byly zřízeny **senáty mládeže**, sestávající se ze dvou soudců z povolání. Tyto senáty působily zároveň i jako senáty odvolací. Reorganizací prošla také státní zastupitelství. Na každém byl ustanoven žalobce mládeže. Díky těmto zvláštním oddělením byli mladiství pachatelé odděleni od dospělých. Místní příslušnost soudů se určovala podle trvalého bydliště mladistvého nebo místa, kde se zdržoval.²⁰

Na území Protektorátu Čechy a Morava se uplatňovalo dvojí trestní právo a to Československé a německé. Z působnosti dosud platných právních předpisů byli vyňati němečtí státní příslušníci a dále osoby, které spáchaly takový trestný čin, na nějž platilo německé trestní právo. Výňatek se týkal také civilních sporů, ve kterých podal žalobu německý státní příslušník. Pachatelé takových sporů byli souzeni podle německých zákonů a německými soudy.²¹ Mládež německé národnosti spravoval německý zákon o soudnictví nad mládeží *Jugendgerichtsgesetz* a později *Reichsjugendgerichtsgesetz*.²² Díky tzv. norimberským rasovým zákonům měla logicky nejhorší postavení židovská mládež.²³

Osvobození Československa mělo za následek návrat k používání předpisů platných do roku 1938²⁴, nicméně rok 1948 přinesl zásadní změny trestněprávních předpisů. ZTSM byl zákonem č. 86/1950 Sb. zrušen a to i přesto, že jej nenahradil

¹⁹ 3 – § 5 zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1997. s. 55 -66.

²¹ Nařízení říšského ministra spravedlnosti č. RP32/39, o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. 4. 1939 (Říšský zák. I., str. 752).

²² Miřička, A., Solnař, V. *Nová úprava trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. V Praze : Melantrich a.s., 1939. s. 78.

²³ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. XIII.

²⁴ Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944, č. 11 Úředního věstníku československého o obnovení právního pořádku.

žádný jiný speciální zákon. V novém zákoně bylo postavení mládeže upraveno jen v několika odstavcích, došlo také k zrušení soudů pro mládež a dolní hranice trestní odpovědnosti byla zvýšena na 15 let.²⁵

Osmdesátá léta měla být symbolem celkové novelizace trestních zákonů, ale konečné změny se nakonec dotkly jen trestních sazeb, u kterých došlo k jejich snížení a také např. v institutu obligatorní obhajoby. V 90. letech prošly trestní předpisy další novelizací, při které byly rozšířeny o další tresty a možnost zahrazení odsouzení pro mladistvé. Nyní bylo možné ukládat odklony od trestního řízení a také alternativní tresty.

Počátkem roku 2000 byla vypracována první neoficiální osnova nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Tu vypracovala skupina odborníků, kteří se novou koncepcí zabývali v letech 1997 – 1999.²⁶ Už v té době bylo jasné, že pouze několik málo ustanovení zahrnutých v obecném trestním právu nemůže být náhradou komplexní úpravy trestního práva mladistvých. Je to z toho důvodu, že je jeho význam spatřován především v odlišnosti koncepce trestního práva mládeže, v mírnosti ukládání trestů, což zapříčiňuje především převaha výchovných opatření nad represí a v neposlední řadě také na vznik specializované justice a v méně formálním projednávání dané věci a s ohledem na ochranu dospívajícího.²⁷

Je zřejmé, že dosavadní úprava odhalovala mnoho nedostatků. Nevyhovující bylo nedostatečné vymezení postavení dětí mladších 15 let, jenž spáchaly čin jinak trestný. Možnost zákonných opatření byla úzká a zásada pomocné úlohy trestní represe nebyla nijak dodržována. Další problematickou částí byla také úprava vazby mladistvé osoby a určení postupu při výkonu trestu a v neposlední řadě neakceptování specializovaných soudů pro mládež.

Mírnost ukládaných trestů navíc vedla k recidivě pachatelů a růstu kriminality mladistvých. A to díky převaze trestů „na svobodě“, při kterých nebylo nijak dál

²⁵ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. XIII - XIV.

²⁶ Lortie, S., Polanski, M., Sotolář, A. aj. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Praha : Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců a Ministerstvo spravedlnosti Kanady, 2000. s. 200, s. 241 a násl.

²⁷ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 412.

výchovně působeno. Zastaralost právní úpravy je zřejmá i z pohledu ekonomické situace mladistvých v návaznosti na nové podoby delikventních projevů.²⁸

To byly jedny z mnoha důvodů, které vedly k přijetí ***zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů*** (dále jen „ZSM“ nebo „zákon“). Návrh zákona schválil parlament v roce 2003. Nutno podotknout, že jeho první neoficiální osnova vznikla již o tři roky dříve. Zákon je v mnohém inspirován zákonem z roku 1931 a jeho význam tkví v komplexní úpravě problematiky trestního práva mladistvých nejen po stránce hmotné, ale také procesní. Zákon nově stanovuje soudy pro mládež a vytyčuje uskutečnitelné sankce za protiprávní činy mladistvých delikventů, ale také opatření vůči osobám mladším 15 let.

V úvodních ustanoveních formuluje zásadu „*prevence a restorativního přístupu*“.²⁹ Výchova, náprava a předcházení trestné činnosti, to jsou hlavní úkoly zákona, právě proto mají sankce předně napomoci k obnově narušených vztahů, výchově, zdárné začlenění subjektů zpět do společnosti a účast mladistvého pachatele na odčinění vzniklé újmy. Mladí lidé jsou vyvíjející se osobnosti a je zásadní působit na jejich kladné stránky, postoje a hodnoty, což by mělo mít za následek, že si mladiství sami uvědomí negativitu protiprávního jednání a budou se snažit odčinit své skutky.

Samotná opatření je nutné ukládat přiměřeně s ohledem na závažnost provinění a subjektivní posouzení pachatelovi osobnosti. Důraz je při řízení ve věcech mládeže kladen především na jeho rychlost a ochranu soukromí a osobnosti. Jedním z prostředků je vytvoření specializovaných soudů pro mládež úzce spolupracujících s dalšími orgány ochraňující takovéto hodnoty. Jde především o orgán sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační službu.

Zákon upřednostňuje alternativní postupy a opatření před trestními opatřeními. Výjimkou jsou ty případy, kdy nelze účelu dosáhnout jinými prostředky.

Je zřejmé, že ZSM je svým charakterem specifickým právním předpisem k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákonu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.³⁰ Úvodní ustanovení ZSM

²⁸ Vláda ČR. *Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Obecná část*. Poslanecká sněmovna Parlamentu, tisk 210/0, 6. 2. 2003.

²⁹ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 414.

³⁰ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 23

(§ 1 odst. 3) odkazuje také na další obecné právní předpisy – zákon č. 94/1963 Sb. (o rodině), zákon č. 99/1963 Sb. (občanský soudní řád) a zákon č. 359/1999 Sb. (o sociálně – právní ochraně dětí).³¹ Zvláštní ochrana a postoj k mladistvým vyplývá také z Listiny základních práv a svobod (čl. 32 odst.1).³²

³¹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³² Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

2 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLADISTVÝCH

Podmínky, za jakých je nebo není skutek trestný, upravuje v České republice Trestní zákoník a mluvíme o nich jako trestní odpovědnosti. Trestní zákoník je zákon trestního práva hmotného a od 1. ledna 2010 nahradil dosavadní československý trestní zákon. Dle trestního zákoníku je pachatel trestně odpovědný tehdy, kdy kromě spáchání trestného činu splňuje i další kritéria, která komplexně nazývá obligatorní znaky trestného činu. Pokud jsou dány okolnosti vylučující protiprávnost, může se pachatel trestnímu stíhání vyhnout. Tato kapitola bude zaměřena na obligatorní znaky trestného činu, okolnosti vylučující protiprávnost a na vymezení jednotlivých pojmů.³³

2.1 Vymezení pojmů

ZSM uvádí tři druhy protiprávných činů. Provinění, trestný čin a čin jinak trestný. Trestný čin, který spáchá mladistvý, se nazývá **provinění**. V podstatě je to pouze jiné označení trestného činu a pokud nestanoví zákon jinak, postupuje se při jeho šetření v souladu s trestním zákoníkem.

„Činem jinak trestným se obecně rozumí čin, který je relativně ve smyslu trestněprávních předpisů beztrestný, i když jinak, tj. za jiných okolností by byl trestným činem.“³⁴

Čin jinak trestný naplňuje veškeré znaky skutkové podstaty trestného činu, ale vzhledem k nedostatku způsobilého subjektu, zavinění či jednání, není trestný. Jedním z důvodů je nedostatek věku, tzn. skutek spáchalo dítě mladší patnácti let nebo osoba bez přičetnosti nebo rozumové a mravní vyspělosti.

Stěžejním subjektem dle ZSM je **mladistvý**, tedy osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok života, ale nedosáhla na věk 18 let. Důležitým faktorem při rozhodování o věku je ustanovení § 139 trestního zákoníku o počítání času, který stanovuje, že mladistvým se člověk stává až následujícího dne po dni dovršení patnáctého roku věku. Z toho vyplývá, že pokud osoba spáchá protiprávní čin v den svých patnáctých narozenin, nejedná se o osobu mladistvou, ale osobu, která není trestně odpovědná a jedná se tedy o čin jinak trestný. Stejně tak ten, kdo se

³³ Trestní zákoník

³⁴ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 9.

dopustí protiprávního jednání v den svých osmnáctých narozenin, je posuzován jako mladistvý a skutek, který spáchal je provinění.

Plně trestně odpovědný se stává člověk ve chvíli, kdy dovrší osmnáctý rok života.³⁵

2.2 Obligatorní znaky trestného činu

Jako pachatel trestného činu může být pouze osoba fyzická, schopná nést důsledky trestní odpovědnosti. Tedy osoby, které jsou sociálně zralé, které jsou schopny rozpoznat nebezpečnost svého jednání a ovládat ho. U každého jedince probíhá vývoj individuálně a z toho důvodu je těžké určit, kdo je a kdo není sociálně zralý. Z toho důvodu trestní zákoník stanovuje jednotnou **věkovou hranici**, která je 15 let.

Nepříčetnost je jedním z rysů ovlivňujících trestní odpovědnost pachatele. Orgány činné v trestním řízení vycházejí z presumpce příčetnosti. Teprve až znalecké posudky z oboru forenzní psychiatrie mohou pachatele vyznačit jako osobu nepříčetnou. Jestliže se prokáže, že subjekt trestného činu trpěl v době spáchání protiprávního činu duševní poruchou a tudíž nemohl rozpoznat protiprávnost činu nebo nemohl své konání ovlivnit, není za tento konkrétní čin trestně odpovědný. Trestní zákoník zná také termín **zmenšená příčetnost**. V tomto případě pachatel trestně odpovědný je, ovšem jde o polehčující okolnost ovlivňující výši trestu.

2.3 Okolnosti vylučující protiprávnost

Trestní zákoník zahrnuje mimo jiné také okolnosti vylučující protiprávnost. Jsou jím nutná obrana, krajní nouze, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně.

Krajní nouze je situace, při které dochází k přímému ohrožení zájmu chráněného zákonem. Odvrácení krajní nouze není činem vykazujícím znaky trestného jednání nebo přestupku a to i přesto, že jejich znaky vykazuje. Důležitou podmínkou ovšem je, že osoba, která jedná v krajní nouzi, neodvrací nebezpečí,

³⁵ Novotný, Dolenský, Jelínek, Vanduchová, Trestní právo hmotné-obecná část, Codex, str. 104-105

kteřé sama vyvolala. Jinou zákonnou podmínkou je nemožnost odvrátit nebezpečí jinak a nemožnost použít přiměřených prostředků. V praxi to znamená, že následek způsobený využitím krajní nouze nesmí být stejně závažný nebo dokonce závažnější než nebezpečí původně hrozící. Samotné nebezpečí musí hrozit bezprostředně. Jestliže někdo zastřelí psa, který volně pobíhá, vykazuje známky vztekliny a hrozí, že nakazí lidi či další zvířata, je to legitimní. Ovšem zastřelit psa, který je uvázan u boudy a štěká na kolemjdoucí, nelze.³⁶

Nutná obrana je „čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící, nebo trvající útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku“.³⁷ Nutná obrana se vztahuje jednak na situace, při kterých obránce brání útočníkovi, a je aplikována i v situacích, kdy obránce brání jiného atakovaného. Vždy ale musí jít buď o bezprostředně hrozící útok nebo o útok, který zatím trvá. O nutnou obranu nejde v situacích, kdy obránce zakročí ve chvíli, kdy agresorův útok již skončil. Samotná obrana nesmí kolidovat se způsobem daného útoku, tedy nesmí být v hrubém nepoměru. Může být důraznější než útok samotný, ale nesmí ho řádově přesahovat. Při jejím posuzování se nepřihlíží k nastalým následkům, ale pouze ke způsobu obrany.³⁸

Pro lepší orientaci vysvětlím na příkladu - útočník zaútočí pouze silou těla. V dané situaci nelze proti němu použít střelnou zbraň. Ovšem i přesto mohou soudy přihlídnout k dalším okolnostem a vzniklou situaci jako nutnou obranu vyhodnotit.

2.4 Zánik trestnosti

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže určuje vymezuje zvláštní podmínky zániku trestnosti provinění. K tomu může pochopitelně dojít až na základě jeho

³⁶ Wikipedie, otevřená encyklopedie. [citováno 9. června 2013]

http://cs.wikipedia.org/wiki/Krajn%C3%AD_nouze

³⁷ Armed gear for real. Nutná obrana a krajní nouze. [citováno 9. června 2013].

Dostupné z: <http://www.armed.cz/nutna-obrana-a-krajni-nouze/t-195/>

³⁸ Wikipedie, Otevřená encyklopedie. [citováno 9. června 2013]

http://cs.wikipedia.org/wiki/Nutn%C3%A1_obrana

spáchání, nejdéle však do pravomocného rozsudku soudu pro mládež. Zánikem trestnosti dochází současně trestní odpovědnost mladistvého za spáchaný čin.³⁹

Mimo všeobecné důvody, které vylučují trestní odpovědnost mladistvé osoby, může trestnost jejího provinění zaniknout také *promlčením* a *účinnou lítostí*.

Promlčení je postaveno na hypotéze, že se mladistvý po uplynutí promlčecí lhůty napravil a proto není důvod k uložení sankce. Po uplynutí určité doby se snižuje společenská potřeba reakce na provinění a „zapomíná“ se na něj. S klesající společenskou škodlivostí by potrestání ztrácelo smysl a dostalo by se do rozporu s účelem promlčení.⁴⁰ Doba promlčení u zániku trestnosti provinění je v porovnání s promlčecí dobou u dospělého výrazně kratší. Důvodem je fakt, že u mladistvých pachatelů je velice důležitá včasná reakce na protiprávní činy, které jsou odstupňovány podle závažnosti provinění, přičemž rozhodujícím prvkem pro určení délky

promlčecí doby je nesnížená trestní sazba v trestním zákoníku. Trestnost provinění se nepromlčuje, pokud tak stanoví trestní zákon.⁴¹

Účinná lítost je druhý důvod pro zánik trestnosti. Sankce jakožto represivní funkcemi u mladistvých osob spíše podpůrný význam, a proto ZSM obsahuje zvláštní ustanovení o účinné lítosti (§ 7). Je to samostatný důvod k zániku trestnosti provinění mladistvého pachatele a to u případů, u kterých trestní zákoník nestanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nad pět let.⁴²

Aby mohlo dojít k zániku trestnosti provinění účinnou lítostí, je nutné součastné splnění několika podmínek, a to:

- jde o provinění mladistvého, za který ukládá trestní zákoník trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující 5 let
- spáchaný skutek neměl trvale nepříznivé následky pro společnost nebo poškozeného

³⁹ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 427.

⁴⁰ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 79 – 83.

⁴¹ Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 431.

⁴² Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. *Trestní právo hmotné – I. Obecná část*. 5., jubilejní, zcela přepracované vydání. Praha : ASPI, a.s., 2007. s. 505 – 508.

- mladistvý dobrovolně napravit, odstranit (nebo se alespoň o to pokusil) způsobený následek svého jednání, přičemž se zpravidla jedná o náhradu způsobené škody nebo opatření vedoucí k její náhradě) a
- mladistvý delikvent projevil účinnou snahu po nápravě svým chováním

K zániku trestnosti může dojít i za situace, kdy ke spáchání činu došlo ve věku mladistvém, ale ke splnění podmínek dojde až po dovršení 18let věku. Podstatné je to, že jednání mladistvého pachatele je dobrovolné, tedy že vychází z jeho vlastní vůle, přičemž se svobodným rozhodnutím rozumí změna postoje mladistvého delikventa k provinění, přitom nezáleží na skutečnosti, zda se za tou pohnutkou skrývá obava z trestního stíhání nebo následné sankce. Zároveň je zde další podmínka, že dobrovolnost zaniká ve chvíli, kdy je provinění odhaleno, mladistvý vyčkává, zda bude odhaleno a na základě toho začne teprve jednat nebo se snaží následky odstranit pouze proto, aby nedošlo k jeho prozrazení.⁴³

⁴³ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 69 – 75.

3 SANKCE A TRESTÁNÍ MLADISTVÝCH

V třetím dílu druhé hlavy zákona ZSM jsou vyjmenovány základní právní následky za provinění mladistvých delikventů. Ty jsou pojmenovány jako *opatření a jsou to:*

- a) ochranná opatření
- b) výchovná opatření a
- c) trestní opatření

Opatření jsou souhrnem základních hmotněprávních forem reakce na trestnou činnost mladistvých a jejich ovlivnění následného života, a to v souladu s účelem tohoto zákona. Veškerá opatření vycházejí z *monismu trestněprávních sankcí*. V tom je rozdíl od dualismu trestů a ochranných opatřeních využívaných při trestání dospělých osob. Mimo to sem spadají také alternativní reakce a alternativní procesní postupy, které se vyznačují zvláštním způsobem řízení, tzv. odklony od standardního postupu soudního řízení a specifické formy reakce na provinění mladistvých v podobě upuštění od uložení trestního opatření. Přitom nezáleží na tom, jestli bylo od opatření upuštěno částečně nebo definitivně. Současně ale může být mladistvému uloženo ochranné nebo výchovné opatření.⁴⁴

Je nutné si uvědomit, že prvotním zájmem je zde ochrana mladistvých před škodlivými vlivy, možnosti vytvoření dostačujících podmínek pro jejich zdravý rozumový a mravní vývoj a především také na omezení recidivy jejich trestné činnosti. Hlavním důvodem benevolentnosti trestů je fakt, že zde k mladistvým přistupováno jako k dospívajícím, ale dosud nevyzrálým jedincům, jejichž životní styl a priority lze vhodným způsobem ještě ovlivnit. Oproti systému soudnictví dospělých osob, který poukazuje na minulosti ke spáchání trestného činu a na dobu jeho spáchání, je systém soudnictví mladistvým odlišný, a to především filozofickým východiskem založeným na pojetí *restorativní justice*. Její smysl je výrazem snahy o objasnění příčiny protiprávního dění, nápravě sociálních vztahů, prevenci a také motivaci obviněného ke své změně a nápravě.

⁴⁴ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 81.

Prvotním zájmem je tedy předcházet recidivě kriminality mladistvých osob a poskytnout jim ochranu před nežádoucími okolními vlivy.⁴⁵

3.1 Výchovní opatření

Výchovná opatření – prostředek pro nejúčinnější dosažení žádaného výsledku na základě bezprostřední reakce na aktuální životní situace mladistvého, obnovení jeho sociálního zázemí a důvody vzniku protiprávního jednání. Jsou představiteli prevence a to především ve vztahu k možné recidivě v podobě ochrany delikventa před škodlivým okolím. Ačkoli disponují širokou škálou možností a přistupují ke každému delikventovi individuálně, většina z nich podstatným způsobem omezuje provinilce v běžném způsobu života tak, že ovlivňuje jeho denní režim.⁴⁶

Zákon v § 15 odst. 2 stanovuje tyto druhy výchovných opatření:

- dohled probačního úředníka
- probační program
- výchovné povinnosti
- výchovná omezení a
- napomenutí s výstrahou

Všechna uvedená výchovná opatření jsou prakticky nejmírnějším způsobem trestu za spáchané provinění a mohou být uložena mladistvému za předpokladu úplného nebo částečného upuštění od trestního opatření. Současně ale lze výchovná opatření uložit společně s ochranným nebo trestním opatřením, pokud to jejich povaha dovoluje.

3.2 Ochranná opatření

Ochranná výchova – jejím účelem je naprosté odstranění nebo alespoň eliminování možnosti vzniku pro společnost nebezpečných následků zanedbané výchovy. Předpokládá se, že se mladistvému umožní další rozvoj, aby se z něj mohl

⁴⁵ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 82 – 83.

⁴⁶ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 190 - 191.

stát řádný občan. To spočívá zejména v řádné přípravě pro život, vzdělání a budoucí povolání. Další prioritou je upevnění jeho kladných charakterových vlastností. Ochranná výchova může fungovat v jistých směrech jako nepodmíněné trestní opatření a lze ji kvalifikovat jako základní ochranný prostředek soudu pro mládež. Ochranná výchova se vykonává ve speciálních školských zařízeních, která jsou společná pro výkon ochranné i ústavní výchovy. Povinností těchto školských zařízení je poskytnout každému dítěti základní právo na výchovu a vzdělání a řídit se při výkonu ústavními principy, mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Zároveň musejí být vytvořeny podmínky umožňující citový rozvoj dítěte, podporu jeho sebedůvěry a aktivní účast ve společnosti. Dále musí být brán zřetel na harmonický rozvoj jeho osobnosti s ohledem na osobní potřeby jeho věku.⁴⁷

Podle zákona č. 109/2002 Sb., § 2 jsou takovými školskými zařízeními:

- a) diagnostický ústav
- b) dětský domov
- c) dětský domov se školou
- d) výchovný ústav⁴⁸

Počátek výkonu ochranné výchovy realizuje zpravidla diagnostický ústav, který přijímá a rozmisťuje mladistvé do příslušných typů školských zařízení a to na základě komplexních výsledků provedených vyšetření s ohledem na kapacitu jednotlivých zařízení a zdravotní stav mladistvého. Pro děti s uloženou ochrannou výchovou jsou určeny dětské domovy se školou a výchovné ústavy, ve kterých je následně zabezpečena výchova a péče v tom rozmezí, ve kterém by ji dítěti měli poskytnout rodiče.⁴⁹

Doba trvání ochranné výchovy je omezena, realizace ochranné výchovy zaniká dovršením 18 roku života, pokud nedošlo k jejímu prodloužení, které může trvat maximálně do 19 roku života.

⁴⁷ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 273 - 276.

⁴⁸ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

⁴⁹ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 276.

3.3 Trestní opatření

Na jednu stranu jde o nedílnou součást opatření trestněprávních následků, na druhou stranu jsou to právní prostředky pro dosažení účelu ZSM. Jejich charakteristickým rysem je fakt, že jsou stanovené zákonem a tudíž vynutitelné státem. Jsou výrazem negativního hodnocení za spáchání provinění a jejich uložení spadá do kompetence soudu pro mládež. Zpravidla jsou ukládány až na základě selhání účelu sledovaného výchovným nebo ochranným opatřením.

Dalším účelem trestního opatření je ochrana společnosti projevující se momenty represe, individuální prevence a generální prevence. Trestní opatření působí delikventu jistý druh újmy, ať už majetkové či újmy spojené s ochranou občanských práv a svobod. V žádném případě nesmí být újma cílem trestního opatření. Trestní opatření samy o sobě nesmí ponižovat lidskou důstojnost a ani při samotném výkonu nesmí dojít k ponížení lidské důstojnosti.⁵⁰

Za spáchaná provinění lze uložit tato trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce
- b) peněžitě opatření
- c) peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu
- d) propadnutí věci
- e) zákaz činnosti
- f) vyhoštění
- g) podmíněné odnětí svobody s odložením na zkušební dobu
- h) podmíněné odnětí svobody na zkušební dobu s dohledem
- i) nepodmíněné odnětí svobody⁵¹

Je zřejmé, že mezi trestními opatřeními převažují ty, které nejsou spojeny s odnětím svobody, ale s ohledem na mravní, rozumový a citový vývoj delikventa je kladen důraz na to, aby byl za své činy potrestán, ale na druhou stranu měl možnost vlastní realizace a přeměny ve společnosti.

⁵⁰ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 284 - 287.

⁵¹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3.4 Promlčení výkonu trestního opatření a zahlazení odsouzení

V důsledku postupného zanikání potřeby výkonu uloženého trestního opatření se vyvíjí tzv. *institut promlčení výkonu trestního opatření*. Je to z toho důvodu, že pouze jeho včasný výkon může mít na odsouzeného kladný účinek. Dvojnásob to platí u mladistvých, neboť ti se stále morálně vyvíjejí a dospívání může být komplikované. Z toho důvodu zákon zkracuje promlčecí dobu i výkon již uložených opatření. Promlčecí dobu sjednocuje na pět let, u výkonu výjimečného trestního opatření odnětí svobody v rozmezí 5 – 10 let, je promlčecí doba stanovená na deset let. Promlčení výkonu trestního opatření vzniká *uplynutím zákonem stanovené promlčecí doby* a její zkrácení není možné. Doby lze v návaznosti na zastavení či přerušení promlčení prodloužit.⁵²

Promlčení nelze aplikovat u takových trestních opatření, u kterých to nedovoluje jejich povaha a obsah. Na mladistvé se totiž hledí jako by nebyl odsouzen bezprostředně po právní moci rozsudku. Jde o tyto opatření:

- zákaz činnosti, jehož smysl spočívá v zákazu určené činnosti, je stanovena určitá doba, která běží již od právní moci rozsudku
- propadnutí věci, při kterém dochází k přechodu vlastnických práv z mladistvého na stát a přechod nastává dnem nabytí právní moci
- u podmíněných trestných opatření⁵³

Instituty *zahlazení odsouzení* jsou modifikovány tak, aby došlo k omezení kriminálních stigmat a zároveň k vytvoření podmínek pro změnu chování mladistvého. Odsouzení mladistvého se zahladí poté, co opatření vykonal, nebo bylo od výkonu nebo jeho části upuštěno. Lze zde najít výjimku, kterou je trestní opatření nepodmíněného odsouzení svobody delší než jeden rok. V takovém případě rozhoduje o zahlazení soud pro mládež. Mladistvý vystupuje v dalším občanském životě jako *osoba netrestaná*, což může velmi pozitivně ovlivnit jeho další vývoj. Je-

⁵² Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 395.

⁵³ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 396.

li mladistvému uloženo více trestních opatření vedle sebe, odvíjí se zahlazení odsouzení od toho opatření, u kterého dojde k zahlazení nejpozději.⁵⁴

⁵⁴ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 398 - 404.

4 KRIMINALITA MLÁDEŽE

Kriminalita mladistvých je sociálně patologický jev, který spočívá v porušení společenských vztahů formou provinění.⁵⁵ Vůči mladistvým delikventům je společnost shovívavější, především s ohledem k jejich nevyzrálosti. S přibývajícím brutalitou se ale napříč širokým spektrem obyvatel stále častěji ozývá potřeba o celkové zpřísnění trestání mladistvých a snížení spodní věkové hranice trestnosti. Celá situace je ještě umocněna prostřednictvím médií, které nejen případy zveřejní, ale mnohdy takřkajíc udělají z komára velblouda.⁵⁶

V následujících podkapitolách se zaměřím na specifika kriminality mladistvých, na vývoj dětské kriminality, přičemž použiji statistické výstupy Policejního prezidia, a také příklady z praxe, které policisté řešili. Jednu z podkapitol věnuji i prevenci, neboť ta je dle mého názoru jeden z pilířů pro zlepšení současné situace.

4.1 Specifika kriminality mladistvých

Kriminalita mladistvých se v mnohém odlišuje od kriminality dospělých jedinců. Lze ji charakterizovat oproti dospělým zvýšeným počtem bagatelních a množstvím nezjištěných protiprávních skutků nebo-li latentní kriminalitou.⁵⁷ Způsob spáchání provinění ovlivňují věk mladistvého a psychický a somatický vývoj, vlastnosti a zkušenosti.⁵⁸ Právě proto kriminalita mladistvých vyniká zejména nedostatečnou plánovitostí přípravy provinění. Skutky nejsou dostatečně promyšlené, jsou spáchány za využití nevhodných nástrojů na náhodných místech a vždy s nedostatečným zakrytím stop.

I předmět útoku je dán na základě odchýlného hodnotového systému než u dospělých (např. touha získat módní nebo atraktivní věc). Objektem jeho zájmu se stávají předměty, které buď v dané chvíli potřebuje, nebo které se mu vzhledem

⁵⁵ Chromý, J. Příčiny kriminality mládeže z pohledu sociálního prostředí. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 10, s. 17. ISSN 1212-866X.

⁵⁶ Kuchta, J., Válková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 265.

⁵⁷ Kaiser, G. *Kriminologie*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 1994. s. 195 – 196.

⁵⁸ Gjuríčová, J., Žárský, M. Vývoj kriminality v České republice se zvláštním zřetelem na kriminalitu dětí a mládeže. *Kriminalistika*. 1999, roč. XXXII, č. 1, s. 7. ISSN 1210-9150.

k věku líbí (např. cigarety, elektronika). Pro mladistvé je specifické páchání protiprávní činnosti se spolupachateli, neboť zde dominuje touha mladých být přijat do party. Kořist získaná spácháním provinění je poté rozdělena v rámci tohoto spolku, podle řádné hierarchie jednotlivých členů. Podobné tíhnutí ke skupině skýtá ještě další nebezpečí spojené s negativním dotvářením osobnosti, a to, pokud dojde ke spojení s extremistickým hnutím.⁵⁹

Charakteristickými rysy chování mladistvých delikventů je neúměrné násilí, které se projevuje především velkými doprovodnými škodami a devastací věcí. Jejich jednání je spíše emocionální než racionální, což zapříčiňuje, že skutky jsou páchány převážně velice živelně. Dalším ovlivňujícím faktorem jsou návykové látky, se kterými obecně mládež experimentuje. Je všeobecně známo, že pod jejich vlivem roste agresivita a podporují nepřiměřené reakce. Mladiství se rádi po spáchání skutku se svým činem svěří dalším osobám, což mnohdy zapříčiní jejich snadnější dopadení.⁶⁰

4.2 Příčiny kriminality mládeže

V dnešní době je v kriminologii kladen důraz především na multifaktorové směry, které vycházejí z existence vzájemně se podmiňujících a ovlivňujících příčin přispívajících k delikvenci mladistvých osob. Z psychologického hlediska existuje celá řada faktorů, které ovlivňují kriminální éru mladistvých. Mezi nejvýznamnější řadíme **dědičné dispozice**. Některé z nich mohou být podstatně rizikovější – **duševní poruchy, sociální, mravní a psychický vývoj** jedince. Chování souvisí do určité míry s temperamentem a inteligencí jedince, tedy s psychickými charakteristikami.

Dalším důležitým faktorem je sociální prostředí, kde dítě vyrůstá a nelze opomenout ani demografické faktory.⁶¹ Je zřejmé, že existují dvě skupiny faktorů –

⁵⁹ Novotný, O., Zapletal, J., a kol., *Kriminologie*, Praha : Eurolex Bohemia, 2001. s. 359 - 365.

⁶⁰ Gjuríčová, J., Žárský, M. Vývoj kriminality v České republice se zvláštním zřetelem na kriminalitu dětí a mládeže. *Kriminalistika*. 1999, roč. XXXII, č. 1, s. 7. ISSN 1210-9150.

⁶¹ Kuchta, J., Válková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 279.

vnitřní (geneticky dané zvláštnosti) a vnější, tedy ty, co stojí mimo osobnost pachatele.⁶²

4.3 Ovlivňující faktory

Jak již bylo v předchozí subkapitole uvedeno, existuje celá škála faktorů, které ovlivňují kriminalitu mladistvého. Všeobecně rozlišujeme vnitřní a vnější. Nyní se podrobněji zaměříme na nejdominantnější, kterými je v první řadě rodina, dále veškerá školní zařízení a pochopitelně vrstevníci.

4.3.1 Rodina

Rodina je první prostředí, s nímž se dítě setkává. Po dlouhou dobu je to prakticky i to jediné prostředí, které plně vnímá. Rodina je hlavním činitelem a svým selháním umožňuje dětem kriminální kariéru. Kvalita rodinného zázemí je daná především úplností rodiny, mírou připravenosti rodičů na výchovu dítěte, vzdělaností, ekonomickými poměry rodiny a možnou drogovou závislostí. Nelze opomenout ani chtěnost dítěte, neboť nechtěný potomek je již v prenatalním vývoji ovlivněn psychickým stavem psychicky nestabilní matky.⁶³

Nejhorší situace nastává u týraných dětí. V prvních letech jejich života dochází k nejtěžším újmám na psychických stránkách osobnosti. Jejich mozek ovlivněný negativními zážitky nereaguje na produkci stresových hormonů. Takové osoby nejsou v pozdějším věku schopné vcítit se do pocitů těch, kterým ubližují.⁶⁴

Až do čtyřicátých a padesátých let minulého století platilo, že delikventní mládež pocházela ve zdrucující většině do rodin nejchudších a s nejnižším dosaženým vzděláním, což prokázaly i vypracované studie. Poválečný vývoj zaznamenal markantní nárůst počtu kriminálních činů spáchaných mladistvými ze střeňích vrstev a později nárůst zaznamenaly i řady nejvýše situovaných vrstev.⁶⁵ Podle Matouška a

⁶² Chromý, J. Příčiny kriminality mládeže z pohledu sociálního prostředí. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 10, s. 17. ISSN 1212-866X.

⁶³ Novotný, O., Zapletal, J., a kol., *Kriminologie*, Praha : Eurolex Bohemia, 2001 s. 365 – 372.

⁶⁴ Marešová, A. Trendy kriminality mládeže. *Trestní právo*. 1999, roč. 4, č. 9, s. 18. ISSN 1211-2860.

⁶⁵ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 40 - 41.

Matouškové se dá novodobé přelévání kriminální činnosti mladistvých ze společensky lépe situovaných rodin interpretovat „jako následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech vrstvách“.⁶⁶

Matoušek a Matoušková ve své publikaci nicméně uvádějí, že podle různých studií stále převládá počet mladistvých delikventů z nejnižších vrstev společnosti, s minimálním nebo vůbec žádným vzděláním, z nejchudších a nezaměstnaných rodin.⁶⁷

Klíčovým faktorem pro zdárný vývoj osobnosti jedince závisí do značné míry na kvalitě vazby zprvu mezi matkou a dítětem, později i mezi dítětem a ostatními členy rodiny. Nejsilnější instinkt novorozence je hledání ochrany u nejbližší dospělé osoby, kterou je po právu matka, v jejímž lůnu se vyvíjel celých 9 měsíců. Vzdálení se od této osoby v něm vyvolává úzkost a strach. Během této doby bylo vytvořeno silné pouto a závislost dítěte na matce. Bezprostředně po porodu matka zrcadlí chování dítěte a naopak. Dobře fungující rodina se dá v přeneseném smyslu přirovnat k orchestru bez dirigenta, stejně tak jsou schopni synchronizovat aktivitu svých členů. Podle reakce rodičů na jeho potřeby si dítě utváří obecnou představu o dospělých osobách. Pokud rodič opakovaně nepřiměřeně reaguje, pravděpodobně si dítě nevytvoří „základní důvěru“ k dospělým lidem, což se projevuje emočními reakcemi jedince.⁶⁸

Zajímavý výsledek vykázal výzkum Lynchové z roku 1975. Jak již bylo řečeno, vazba mezi matkou a dítětem se vyvíjí již v prenatálním věku. Překážky při tvorbě této vazby ze strany matky může ovlivnit hned několik faktorů:

- Komplikované těhotenství
- Obtížný porod
- Separace bezprostředně po porodu

⁶⁶ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 41.

⁶⁷ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 39.

⁶⁸ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 42.

- Separace v prvních 6 měsících od porodu
- Nemoc matky během prvního roku života dítěte

Výzkum Lynchové poukázal na to, že děti matek, jejichž vazba k potomkovi byla ohrožena jedním z těchto činitelů, mají podstatně větší pravděpodobnost toho, že budou ze strany matky později zanedbávány a týrány. Dospívající osoba, která má problémy s udržení jakýchsi společenských norem, byla zřejmě od rodičů nedostatečně trénovaná, a to ve smyslu tzv. *vnitřní disciplíny*. Další okruh rodin, ze kterých pochází delikventní mládež poukazuje na formy trestání za špatné skutky, které dítě již od dětství provede. Pokud rodiče při trestání za jeden přestupek reagují přehnaně a podruhé jej nepotrestají vůbec, poukazuje to na nedostatečné vytvoření zábran v sociálním jednání dětí. Ty poté nabývají pocit, že ne vždy je čeká trest. Dalším problémem je příliš tvrdá disciplína spojená s nepřiměřenými fyzickými tresty. Dítě si utvoří představu o tom, že je agresivita naprosto normální a povolené jednání. Zároveň je zcela jasné, že v rodinách, kde se často používá fyzických trestů, se děti bojí říci rodičům pravdu, přestávají se jim svěřovat a začínají se jim vnitřně vzdalovat. To s sebou přináší i snahu podvádět a manipulovat z obavy z dalšího nepřiměřeného nebo drastického trestu.⁶⁹

4.3.2 Školská zařízení

Zpravidla první školní zařízení, se kterým přijde dítě do styku, je mateřská škola. I když by se mohlo zdát, že toto zařízení je spíše něco jako dočasné sběrné úložiště po dobu zaměstnání rodičů, není to pravda. I tato zařízení mají poměrně velký vliv na vývoj osobnosti jedince. Už jen fakt, že jsou děti rozděleny do skupinek věkem tak, aby v každé z nich byla zastoupena každá věková kategorie. Díky tomu se děti učí mezi sebou navzájem. Starší – předškoláci pomáhají paní učitelkám s mladšími dětmi, které od nich přebírají jakýsi vzorec chování. Pokud mladší jedinec vidí, že si starší po sobě uklízí talíř od jídla, myje si ruce když vyjde z toalety, začne to po něm opakovat bez ohledu na to, zda to již umí či nikoliv. Předškoláci pomáhají mladším kamarádům s oblékáním a i oni si osvojují

⁶⁹ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 43 – 44.

skutečnost, že mají slabším pomáhat. Samozřejmě ve školce nelze tolerovat agresivitu, což vede k tomu, že si dítě osvojuje pravidla společenského a slušného chování. Ale tohle je jen zlomek výčtu faktorů, které může předškolní zařízení ovlivnit. Nejstěžejnější význam má pro výchovu a ovlivnění dětí školní zařízení, respektive základní škola.

Uvědomme si, kolik času děti tráví ve školských zařízeních. Je to téměř 200 dní a proto by se v nadsázce dalo říci, že školní zařízení lze považovat za druhý domov a pedagogický sbor za rodiče. Kdysi už Masaryk zastával názor, že dobré učení spočívá v individualitě a že dobrá škola šetří peníze za kriminál, špitál a chudobinec.⁷⁰

Učitelé tvoří důležitý ukazatel ve výchově a vývoji dětí. Na každého žáka působí pedagog jinak, na někoho silně, příznivě na druhé zase záporně. Je to dáno učitelovou interakcí a komunikací se žáky, tedy jeho osobností. Mnohdy se pedagog může stát podstatným modelem pro dítě a to jak v kladném, tak i záporném slova smyslu. Přitom nelze opomenout důležitý fakt, že profese pedagoga je velice psychicky náročná. Všeobecně se totiž od učitele vyžadují schopnosti vzdělávací a výchovné. Ne vždy je sloučení obou očekávání jednoduché, většinou se pedagog soustředí jen na jeden z těchto momentů. Extremní podoby obou typů profesorů mají za následek nežádoucí výsledky. Podle Čápa a Mareše potřebují děti a mladiství učitele jako osobnost, disponující lidským vztahem a porozuměním pro třídu jako celek, ale i k osobním problémům jednotlivců. Děti kladně vnímají, pokud jim učitel pomůže nejen s učivem, ale i s osobním problémem. Mnohdy takový pedagog supluje chybějící složku v rodině - otce, nebo laskavou matku.⁷¹ Bohužel módní trend poslední doby vyžaduje větší absorpci informací ze strany dětí, ovšem na úkor právě výchovy. Pedagog je v každém případě vnímán jako autorita, která mnohdy konkuruje i samotným rodičům. Na základě hodnocení od učitele, které má většinou povahu známek, dítě hodnotí samo sebe. Později kromě pedagogického hodnocení hodnotí vlastní osobnost také podle toho, jak je vnímán svými vrstevníky.

⁷⁰ MASARYK, T. G. O škole a vzdělání. In *Z dějin pedagogiky* (CACH, J.). Praha : SPN, 1990. s. 126 – 127. ISBN 80-04-25554-X.

⁷¹ Čáp, J., Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

Ovšem nelze hovořit o rodinném a školním výchovném faktoru zvlášť. Tyto dva činitelé by měli ve výchovné oblasti naopak spolu úzce spolupracovat. Ideálním modelem skvělé spolupráce by nastal ve chvíli, kdy byl učitel informován o problémech a starostech studenta v rodině a zároveň by rodiče věděli o všech potížích žáka ve škole. Realita se bohužel od toyt modelu dost odchyluje. Polemizovat by se dalo možná jen o druhé variantě, a to, že je rodina informována ze strany školy. První část modelu je utopie, chybí totiž zpětná vazba směrem do školy. Respektive jde o něco nereálného pouze v naší zemi, jiné evropské státy mají tento model funkční. Tuto teorii potvrzují výzkumy Rabušicové a Pohla. Jak ve svých publikacích uvádějí Matoušek a Kroftová, přispívají v západních zemích k podpoře dobrých vztahů mezi rodinou a školou zejména následující elementy:

- **Informační materiály** – rodinám jsou zasílány např. plán učiva spolu se jmény kontaktních osob z profesorského sboru
- **Různé plnohodnotné příručky** – obsáhlejší publikace např. o tradici školy, možnostech uplatnění absolventů školy, informace o různých školních programech, přehled docházky a absence žáků a v neposlední řadě možnostech pomoci rodiny na provozu školy
- **Konference učitelů a rodičů** – řešení problematiky výchovy, vzdělání ale také volnočasových aktivit
- **Dny otevřených dveří** – zpravidla jde o akci každoroční, kdy se rodiče mohou podívat po celém objektu školy, dny slouží také rodičům budoucích žáků, aby se seznámili s prostředím, kam by eventuálně jejich potomek nastoupil
- **Osobní návštěvy v rodinách dětí nebo telefonické kontaktování rodičů**
- **Neformální společenská setkání**
- **Dobrovolné zapojování se do výuky ze strany rodičů**
- **Tvorba zvláštních programů** – programy jsou určeny pro děti s různými poruchami učení, ale také pro rodiče. Většinou pro rodiče znevýhodněných dětí nebo pro etnicky odlišné rodiny

Připusťme, že by výše uvedené prostředky byly plně funkční. Za předpokladu, že by zároveň došlo k oboustranné interakci škola vs. rodina, mělo by dojít k eliminaci případných rizikových faktorů negativně

ovlivňujících zdravý vývoj studenta a to i přesto, že škola je sama o sobě rizikové prostředí.

Přirozenou a v podstatě automatickou reakcí dětí rychlé vytváření si vlastní komunity, jakési „subkultury“, s vlastním stylem jazyka, zvyklostmi a rituály. V rámci třídního celku vznikají jakési podskupiny, většinou podle pohlaví, neboť toto členění je běžné a zcela přirozené. Užší komunikace jejích členů je daná společnými zájmy a společnými činnostmi. Na druhou stranu stejně tak mohou vzniknout také podskupiny dětí se špatným prospěchem ve škole. Jakési vyloučení málo nadaných žáků a tím pádem rizikovějších dětí nemusí mít nutně formu špatného prospěchu, jeho projevy mohou být i nenápadné. Například různé poznámky na adresu dítěte při vyučování, přehlížení jeho snahy při výuce, neadekvátní reakce na drobné kázeňské prohřešky nebo na neznalost učiva. Takové chování pedagoga může vyvolat i šikanu ve třídě. Neangažovanost profesora ve smyslu jakékoliv absence zatracování určitých dětí může být dobrým základem pro vznik „**asociálních part**“ a to už dokonce na prvním stupni základních škol.

Děti se špatným prospěchem, s vyšším sklonem k agresivitě, s vlastní subkulturou odchýlenou od vlivu školy napojenou na možné asociální vlivy jako jsou herny, drogy, alkohol, mají riziko seociálního selhání vyšší. Podle Matouška a Matouškové si takové děti prostřednictvím delikvence kompenzují neúspěch ve škole. Proto je velice důležité jakým způsobem pedagog jedná s žáky. Pro děti je důležité vědět, že na všechny platí jeden metr, nikdo není upřednostňován či zatracován. To má totiž pozitivní vliv na ochraně před kriminalitou.⁷²

4.3.3 Společnost a vrstevníci

Každý jedinec má přirozenou potřebu nebýt sám, obklopovat se přáteli. Kamarády si v podstatě hledáme již od malička. Přitom samozřejmě volíme takové osobnosti, které nám jsou sympatické, máme společné zájmy a rozumíme si spolu. V období dospívání může jedince ovlivnit potřeba zapadnout a být uznáván. První kamarádi přicházejí zpravidla už v předškolních zařízeních. I když děti po několika letech na své kamarády ze školky zapomenout, dá se říci, že je do jisté míry mohou

⁷² Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 72-74.

ovlivnit. Jde o to, že od svých kamarádů odkoukávají jejich znalosti a úměrně svému věku se seberealizují.

Ačkoliv budoucí kriminální kariéru mohou signalizovat určité náznaky již na prvním stupni základních škol, hlavní ovlivňující faktor je období dospívání. Podle psychoanalytiky Erika Eriksona si dospívající mládež tvoří svou osobní identitu v období dospívání prostřednictvím dramatických střetů s rodiči či jinými představiteli „autority dospělých“. Prvotním a nejdůležitějším prostředkem hledání osobní identity jsou vrstevnické party, které svým vlivem odstrkují do pozadí všechny ostatní sub-kultury a dokonce i rodinu. Uvědomme si, že děti tráví většinu volného času ve formálních a neformálních skupinách, přičemž formálními skupinami se rozumí školská zařízení, zájmové kroužky. Neformální skupinu zastupují party v místě bydliště.⁷³ Neformální skupiny přitom nevznikají jen na sídlištích, ale také selekcí ze skupin formálních, nejčastěji spolužáci ze školských institucí, nebo svěřenci stejných výchovných zařízení pro mladistvé. Ovlivňující faktory jsou zde přitom silnější, neboť nejsou usměrňovány vlivem školy, ale „jen“ rodiny. Otázkou zůstává, zda takto vzniklá intenzivní interakce má charakter demokratického výběru nebo „zákony džungle“.⁷⁴ I novodobá kriminologie poukazuje na fakt, že kriminalita se rodí převážně v neformálních skupinách, tedy partách. Přitom rizikovější sub-kulturou jsou chlapci, neboť dívky jsou zpravidla bedlivě hlídány ze strany rodiny, a tak nemají tolik prostoru „ke sklouznutí na šikmou plochu“.

. Vrstevnické party podstatně účinněji ovlivňují rizikovou mládež z dysfunkčních rodin, neboť ti hledají u vrstevníků pochopení a chtějí mít pocit, že „někam patří“. Naopak děti z rodin, které svým potomkům dávají tolik potřebnou podporu a jistotu, navíc dětem stanovují hranice povoleného chování. Přesto je parta stresujícím faktorem i pro tyto děti, neboť zde nastupuje přirozená snaha uspět „v očích kamarádů“ a zapadnout do party, i když ne v takové míře jako u dětí frustrovaných. Způsoby, jakým se jednotlivé party dostanou k delikventní činnosti, jsou různé. Některé skupiny tráví volný čas na diskotékách nebo v hernách. Dřív

⁷³ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 81.

⁷⁴ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 81 – 82.

nebo později se jim pro tento druh činnosti docházejí finanční prostředky, a začnou si je shánět drobnými krádežemi, které mohou přerůst v organizované akce napojené na překupníky. Podle Chvojky a Pekaře (1997) jiné skupiny páchají trestnou činnost z nudy. Je potřebné si uvědomit, že již fungující delikventní gangy nelze ve většině případu ovlivnit zvenčí. Pozor by si měli dát také organizátoři všech intervencí, aby se jejich programy nestaly naopak nezamýšleným vedlejším faktorem vedoucím ke vzniku delikventního gangu programu, jehož záměr byl opačný.⁷⁵

Celkové oslabování sociálních vazeb problematických dětí, časné uvolňování rodinných vazeb těchto mladistvých má za následek, že si některé vrstevnické skupiny vytvářejí svoje vlastní, rádoby nezávislé ideologie. Na to se nabalují další skupiny, které tyto ideologie kopírují. Díky tomu vznikají rozsáhlejší skupiny, které mnohdy sahají až za hranice jednotlivých států. Tento proces může vést ke vzniku hnutí, které má tendenci sílit, slábnout nebo může zcela zaniknout. Příslušnost k patřičné skupině její členové zpravidla demonstrují již svým vzhledem – styl oblékání, účes, doplňků, ale také specifickým stylem jazyka, uctívání daných symbolů nebo preferování určitého druhu hudby. Společnost, v níž žijeme, je sestavena z několika bariér, které od sebe oddělují rozličné vrstvy společnosti. Pro většinu mladistvých z nižších vrstev jsou cíle střední a vyšší třídy takřka nedosažitelné. Přesto mají potřebu dostat se mezi tuto sortu lidí a být jako oni. Přitom ovšem nedisponují potřebnými finančními prostředky, a veškerou energii vynakládají k rychlému obstarání peněz a to proto, aby byli společensky úspěšní. Přitom se jim společnost zmenšuje na okruh nejbližších přátel a společenský úspěch redukuje pouze na jeho symboliku – značkové oblečení, auto, motorky, peníze, známosti s atraktivními dívkami atd.⁷⁶

V zahraniční literatuře jsou společensky delikventně jednající mladiství děleni do dvou následujících skupin podle toho, jakým způsobem se organizují:

- ✓ *Stabilní a integrované skupiny* – vznikají zpravidla v prostředí, kde jsou delikventní normy akceptovány i dospělými, přičemž dospělí zde figurují

⁷⁵ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 83 - 84.

⁷⁶ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 84 - 85.

jako učitelé. V našich podmínkách lze tuto skupinu přirovnat např. k romským gangům kapsářů.

- ✓ *Neintegrované a nestabilní* – většinou silně násilnické skupiny, vznikají v prostředí, kde mládež demonstruje svou osobnost násilím a nenásilnické osoby neuznává. Také spory uvnitř skupiny řeší násilím. Členové mají vysoce kladný názor na nošení zbraní a násilí. Právem právě tato skupina budí v očích veřejnosti největší obavy.

Toto jsou dvě základní skupiny, do kterých se delikventně jednající mládež řadí. Často se ale hovoří ještě o třetí skupině, a to *pokoutní*. Občas ji někteří autoři terminují jako *drogovou subkulturu*. Její členy tvoří ta mládež, která neuspěla jednak podle měřítek společnosti, ale také ani podle měřítek stabilních integrovaných skupin. Dvojitý neúspěch z nich v podstatě dělá tzv. outsidersy, ale díky tomu, že se spojují do skupiny, se navzájem posilují. Jejich typickým chováním je holdování alkoholu, drogám, promiskuitě. Často drogy nejen konzumují, ale také prodávají. Peníze si obstarávají jednak zmíněným prodejem drog, ale také drobnými krádežemi, žebráním, půjčkami.⁷⁷

4.4 Vývoj kriminality mládeže podle statistických výstupů

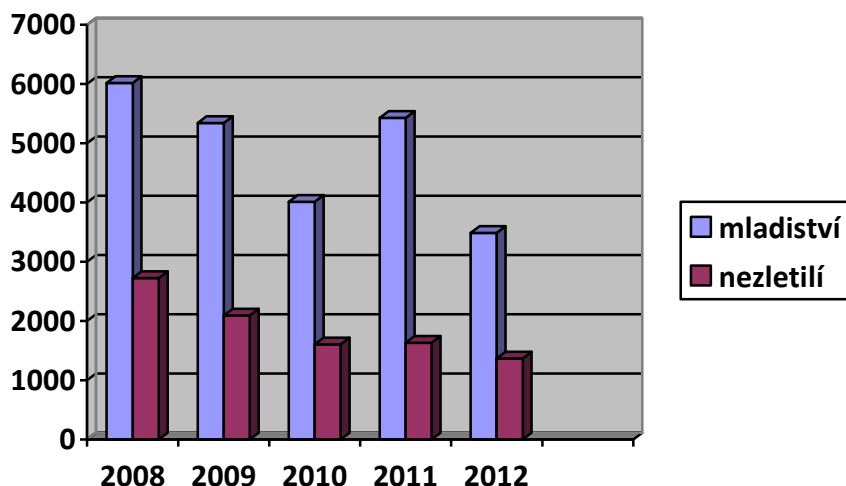
Sledovanost kriminality mladistvých je ztížena vysokým podílem latentní kriminality. Statistické výstupy totiž pracují jen s množstvím těch případů, které byly zjištěné, nikoliv spáchané, což má za následek určité zkreslení.⁷⁸

Kriminalita mladistvých je v České republice za posledních 5 let víceméně vyrovnaná a počty případů nijak během let závratně nekolísají. V níže uvedeném grafu jsou znázorněny počty případů v jednotlivých letech, a to od roku 2008 – 2012.

⁷⁷ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 86.

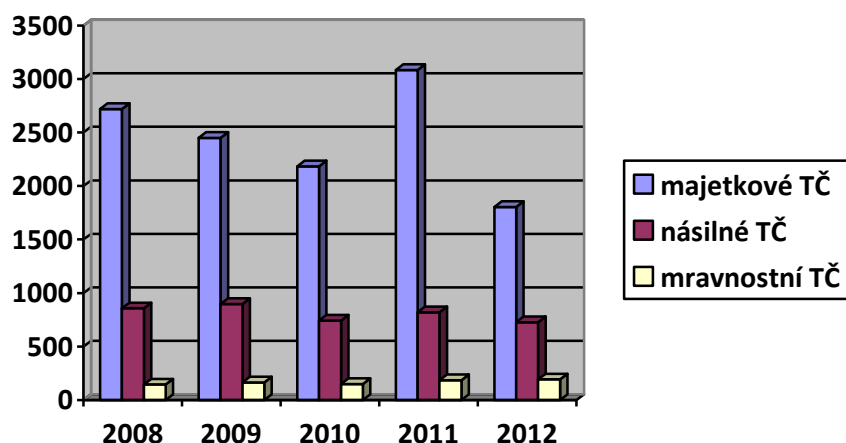
⁷⁸ Kuchta, J., Válková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 280.

Graf č. 1 – Statistika kriminality dětí v ČR v letech 2008 – 2012:

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že nejvíce trestných činů spáchaly děti v roce 2008. Následující dva roky došlo k poklesu šetřených případů, aby rok 2011 opět katapultoval dětskou kriminalitu do popředí. Rok 2012 opět zaznamenal pokles těchto případů. Opět je ale nutné připomenout, že čísla mohou být zkreslená díky latentní kriminalitě. V následujícím grafu budou figurovat již jen mladistvé osoby a zaměřím se na jednotlivé druhy kriminality.

Graf č. 2 – Druhy provinění spáchaná mladistvými ve sledovaných letech:

Je zřejmé, že nejvíce trestných činů spáchali mladiství na úseku majetkové kriminality. Do této skupiny se řadí krádeže prosté, i krádeže vloupáním. Nutno

podotknout, že tento druh kriminality je nejrozšířenější ve všech věkových skupinách pachatelů. Následují trestné činy násilného charakteru a nejméně trestných činů v mé práci sledovaných kategoriích, jsou mravnostní. Schválně zmiňuji, že jde o mnou sledované kategorie, neboť statistiky dále zkoumají také hospodářskou kriminalitu, zbývající a ostatní trestné činy.

V podstatě se dá říci, že kriminalita mládeže nezaznamenává v jednotlivých letech žádné dramatické výkyvy a počty případů jsou vyrovnané.

Pokud se podíváme na situaci v jednotlivých krajích, musíme ji zkoumat až od roku 2010, kdy došlo k rozdělení původního uspořádání českého území, některé kraje se rozdělily na několik menších jednotek a nově tvoří Českou republiku 14 krajů. Ze statistických výstupů vyplývá, že dlouhodobě je nejhorší situace v Moravskoslezském (r. 2010 – 796 případů, r. 2011-967, r. 2012 – 735 případů), Ústeckém (r. 2010 – 512, r. 2011 – 641, r. 2012 – 541 případů) a Jihomoravském kraji (r. 2010 – 410, r. 2011 – 584, r. 2012 - 612 případů). Naopak nejméně problémů mají dlouhodobě s delikventní mládeží v Pardubickém (r. 2010 – 140, r. 2011 – 197, r. 2012 – 220 případů) a Karlovarském kraji (r. 2010 – 183, r. 2011 – 176, r. 2012 – 108 případů).

4.5 Příklady z praxe

V této subkapitole uvedu dva příklady delikvence mladistvých, které šetřili kriminalisté Městského ředitelství policie Plzeň. Jako první popisuji případ dnes již jedenáctiletého Reného, jemuž jeho protiprávní jednání procházelo dva roky a vše vyplavalo na povrch až vloni, když jeho oběť skončila v péči lékařů.

Desetiletý René, dítě z rodiny národnostní menšiny, vyrůstá s otcem na plzeňském sídlišti Vinice. V bytě 3+1 kromě jich dvou žije ještě jeho dalších 6 sourozenců a zrovna těhotná přítelkyně otce. Po celých 14 let věku Rendy otec střídal partnerky, nikdy nepracoval a svým dětem (navzájem si nevlastních) tedy nezajistil stabilní rodinu. První problémy vznikly s Rendou a jeho dvěma nejstaršími bratry již na prvním stupni základní školy, když šikanovali spolužáky a násilím si vynucovali peníze a jídlo. Kromě toho měli chlapci problémy s učením a nakonec skončili ve speciální škole. Ale ani tam se jejich chování neuklidnilo, ba naopak. Školu navštěvovala více takových problematických dětí. Delikventní jednání Reného začalo gradovat kolem 12 roku věku. Pod „dohledem“ starších bratrů, kteří vždy stáli

opodál, provedl během dvou let 5 loupežných přepadení na třech spolužácích. Kromě toho je dlouhodobě šikanoval, mlátil rukama a mnohdy i klackem. Chlapce měli z Reného takový strach, že mlčeli a nikomu nic neřekli. Po posledním napadení skončil atakovaný v péči lékařů s několikanásobnými zlomeninami a také v péči psychologů. Ale zpět k Renému. Případem se samozřejmě zabývala Policie České republiky, která jej šetřila jako podezření ze spáchání činů jinak trestných ublížení na zdraví ve stádiu pokusu, výtržnictví, vydírání a loupež. Pro nedostatek věku pachatele bylo trestní stíhání odloženo. Případem se ale zabýval civilní soud oprávněný zabývat se trestnou činností nezletilých dětí. Ten rozhodl, že se René podrobí terapeutickému programu v rámci Střediska výchovné péče. Právem s takto mírným trestem nesouhlasil dozorující státní zástupce, který pracovníka probační a mediační služby. Odvolací soud mu vyhověl se proti rozsudku odvolal a požadoval dohled. Pro zajímavost ještě uvádím, že policii zaměstnávají i jeho další dva bratři ve věku 13 a 14 let. Mezi dubnem 2010 a březnem 2012 se opakovaně dopouštěli činu jinak trestného loupež. Jako oběť si vybrali 15letého chlapce, kterého fyzicky napadali a požadovali peníze.

Následující příběh se stal již před zhruba třemi roky, ale policejní vyšetřovatelce svou podstatou uvízl v paměti a poskytla mi všechny potřebné informace. Sedmnáctiletý Petr je v pořadí druhé narozené dítě v rodině střední vrstvy. Maminka je učitelka na základní škole, otec je lékař se soukromou praxí. Jako dítě bydlel Petr s rodiči v Domažlicích, ve škole byl premiant třídy a volný čas trávil školní volnočasovou aktivitou, konkrétně atletikou a informatikou. Když byl v sedmé třídě, rodina se přistěhovala do Plzně. I tam byl jeho prospěch více než uspokojivý. V podstatě se dá říci, že Petr je sen každých rodičů. Bez problémů totiž zvládal i gymnázium. Když mu bylo právě osudných 17 let, začal chodit s milou a atraktivní dívkou Hankou. Jednoho dne zjistil, že se mu ji snaží přebrat o dva roky starší mladík. Konfrontace obou soků skončila „klukovskou pranicí“. Ačkoliv měl celou dobu navrch protivník, uštědřil mu Petr jednu ránu tak silnou, že mu vyrazil přední zub a zlomil dolní čelist. Napadenému byla vystavena pracovní neschopnost v trvání tří měsíců a byl omezen v běžném způsobu života. V hlavním líčení uložil soud pro mladistvé útočníkovi podmíněný trest odnětí svobody v délce trvání jednoho roku s podmíněčným odkladem na dobu 18 měsíců. Soud při vynesení

rozsudku přihlédl k dosavadní bezúhonnosti obviněného a k jeho svobodné vůli vypořádat se s poškozeným mimosoudně.

Oba výše uvedené případy mají společný znak – násilí, ale.... Mladistvý, slušný a bezúhonný Petr jednal v důsledku momentálního psychického rozpoložení. Přesto jeho útok vyhodnotil soud jako brutální a rozhodl se uložit jednu z nejpřísnějších možných sankcí.

Oproti tomu mírný rozsudek v případě Reného lze nazvat výsměchem společnosti, neboť jeho útoky byly opakované, s cílem ublížit svým obětem a získat finanční prospěch. Bohužel v našem právním systému bylo trestní stíhání pro nedostatečný věk nepřístupné.

4.6 Prevence kriminality mládeže

Prevenici dělíme na primární, sekundární a terciární. Ačkoliv všechny kategorie prevence se zabývají mimo jiné také prevencí mládeže, zaměřím se v této subkapitole pouze na první jmenované – primární a sekundární. Je to proto, že se budu prevencí zabývat z pohledu Policie České republiky, která tyto dvě skupiny vykonává.

Prevence je předcházení delikventního jednání napříč širokým spektrem obyvatel, v našem případě dětí. Zaměřuje se především na tu skupinu nezletilých, která se delikventního jednání ještě nedopustila, ale podle určitých známek lze usuzovat, že k němu mají sklony.⁷⁹ Nejdůležitějším a nejúčinnějším prostředkem prevence je výchova dětí a to jak v rodinách, tak i ve školských zařízeních. Současně s tím preventivně působí také různé neziskové a nevládní organizace, dalším činitelem je sociální politika státu, jakožto ovlivňující složka systému vzdělání, stability rodiny, míry nezaměstnanosti a v neposlední řadě ovlivňující celkovou funkčnost všech institucí zabývajících se rizikovou mládeží. Menší význam pro prevenci představují různé regionální či lokální programy, jejich účinnosti je vázána

⁷⁹ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 261.

na důkladné detekci problému a průběžném sledování jejich očekávaných výsledků s potřebou okamžitého řešení vzniklých negativních následků.⁸⁰

Jak již bylo řečeno, policie se zabývá primární a sekundární prevencí. V každém krajském ředitelství policie je zřízeno preventivně informační oddělení. Jeho činnost je rozložena do tří pilířů – spolupráce se sdělovacími prostředky, styk s veřejností a prevenci. Nedílnou součástí pracovní náplně tohoto oddělení je plnění analytických úkolů. Pracovníci preventivně informačních oddělení nepřetržitě sledují vývoj kriminality a nehodovosti a patřičně na získaná data prostřednictvím prevence reagují a to ve spolupráci s orgány státní správy a samosprávy. Jejich činnost je velice rozmanitá, ale pro tuto práci je důležitá prevence, konkrétně ve spojitosti s mládeží.

Během školního roku navštěvují preventisté mateřské, základní a střední školy a střední odborná učiliště. Formou besed úměrně věku dětí seznamují žáky s rizikovými faktory, se kterými se mohou setkat. Děti se seznamují se zásadami správného chování v silničním provozu, v běžném životě a později se seznamují s problematikou drog a dalšími nebezpečími, které na tyto věkové skupiny číhají. U Žáků a studentů od osmých tříd základních škol a následujících středních škol a učilišť kladou důraz právě na trestní odpovědnost mladistvých a s ní spojenými možnými sankcemi za spáchaná provinění. Podle nrap. Bc. Simony Čejkové z preventivně informačního oddělení Krajského ředitelství policie Plzeň v poslední době prevence v Plzeňském kraji upadá. Částečně je to způsobeno zrealizovanou systemizací pracovních míst, dále nedostatkem finančních prostředků v celém resortu, ale preventivní činnost dle jejích slov znemožňují preventistům také vedení samotných škol, které se k prevenci staví negativně. Případné problémy prý banalizují, snaží se je skrýt, nebo odmítají nést odpovědnost s tím, že co se nestalo v budově školy, není problém školy. Prevenci prý vítají až tehdy, když se problém stává nezvladatelný, nelze již dál skrývat a není výjimkou, že prevenci jsou ochotny aplikovat až ve chvíli, kdy jsou do celého dění zapojeni vyšetřovatelé v rámci trestního stíhání. Toto ale prý není problém všech škol, některé spolupracují a sebemenší problém řeší již na samém počátku. K samotné besedě na téma trestní odpovědnost mládeže nrap. Bc. Simona Čejková řekla, že její náplní jsou informace

⁸⁰ Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011, str. 262

o tom, jakých skutků se mládež nejčastěji dopouští, o sankcích a postupu orgánů činných v trestním řízení při šetření případů a možnostech, za jakých je možné od trestního stíhání upustit.

Důležitým prostředkem při boji proti kriminalitě všeobecně jsou tzv. koordinační skupiny, které působí v okresních městech a jsou tvořeny pod záštitou příslušných magistrátů a městských úřadů. Tyto týmy tvoří zástupci Policie ČR, obecní policie, OSPODu, probační a mediační služby, K – centra, Bílého kruhu bezpečí, školní inspekce, pedagogicko-psychologické poradny a odboru prevence kriminality spádového magistrátu. Jednání této skupiny jsou plánována zpravidla každý druhý měsíc a řeší se při nich především problematika kriminality mládeže v dané lokalitě. Společným úsilím se členové týmu snaží vytvořit koncept společného efektivního postupu při řešení jednak již vzniklých problémů a preventivní činnosti v místech s rizikovými faktory. Opět ale i oni narážejí na neochotu spolupráce vedení některých škol a jejich laxní přístup k problematice. Samotný problém spočívá v tom, že spolupráce škol je dobrovolná a nelze si ji tedy vynutit. Jak vyplývá ze závěrečné zprávy z jednání koordinací skupiny Magistrátu města Plzeň, je vidět rozdíl mezi školami spolupracujícími a nespolupracujícími. Ty, které spolupracují a snaží se o eliminaci kriminogenních faktorů, problémy s delikventní mládeží nemají. Při vzniku sebemenších náznaků okamžitě problém řeší. Dalším neřešitelným oříškem je nedostatečná kapacita veškerých zařízení, která zajišťují ambulantní a ústavní formu ochranného opatření, neboť ta nejsou schopna pojmout potřebné množství mladistvých potrestaných osob a uložená opatření tak ztrácí potřebný účinek.

Ze závěrečné zprávy dále vyplývá, že problémy s nízkou kapacitou mají ve většině měst i zařízení zajišťující mimoškolní aktivitu dětí. Kroužky nemají potřebnou kapacitu volných míst anebo jsou pro rodiny finančně neúnosná. Děti touto činností ochuzené tráví volný čas s vrstevníky „v ulicích“, což může značně ovlivnit jejich kriminální kariéru.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Ústředním pojmem praktické části bakalářské práce je výzkum. Při něm chci najít odpověď na otázku, zda je v současné době informovanost dětí a mládeže na takové úrovni, aby zmírnila či eliminovala počet případů protiprávního jednání, ve kterém figurují jako pachatelé občané do 18 let věku a následně navrhnout možná řešení.

Výzkum byl prováděn v městě Plzeň formou dotazníku, který měl 9 hlavních otázek a 2 doplňující. Výzkum jsem směřoval do řad svých kolegů, policistů, neboť právě oni se nejvíce potýkají s jakýmkoliv protiprávním jednáním, včetně mladistvých. Zvolil jsem taktiku anonymního vyplnění a to proto, aby nemohlo z jakéhokoliv důvodu dojít ke zkreslení údajů. Pro účel vyplnění dotazníku jsem vybral dvě obvodní oddělení policie a kolegy ze služby kriminální policie a vyšetřování v Plzni. Výzkum probíhal tři týdny a zapojilo se do něj 71 respondentů.

Připomeňme, že respondenty byli lidé, jež kriminalitu mladistvých vyšetřují, a v podstatě se dá říci, že znají životy a osudy jednotlivců, které vyslýchali a nakonec je v drtivé většině obvinili.

Samotný dotazník je složený z 9 hlavních a 2 doplňujících otázek. U jedenácti dotazů jsou předem dané odpovědi, respondent si dle svého uvážení vybere jednu tak, která se mu zdá nejpravdivější a se kterou se ztotožňuje. Navíc u dvou z nich má respondent prostor k podrobnějšímu vyjádření k danému dotazu. Jeden dotaz nemá předem danou odpověď a dotazovaný tak odpovídal dle svých pocitů.

Výzkum jsem prováděl na území města Plzeň, tudíž veškeré výsledky nelze plošně srovnávat se zbývajícím územím České republiky.

5.1 Zhodnocení výsledků dotazníku

Při vyhodnocování výsledků začnu doplňujícími dotazy. Jak již bylo řečeno, výzkumný dotazník vyplnilo 71 respondentů. Padesát dotázaných uvedlo, že slouží u policie méně než 10 let. Zbývajících 21 slouží již více než 10 let. Případ na úseku kriminality mládeže řešilo 19 z dotázaných, 52 nikoliv. To ovšem neznamena, že se s ním nikdy nesetkalo. Jde o to, že nebyli u žádného případu vedeni jako jeho vyšetřovatelé.

První z hlavních dotazů, které jsem položil, se týkalo nutnosti snížení dolní hranice trestní odpovědnosti. Všichni respondenti jsou proto, aby se hranice ze současných 15 let věku posunula níže. Výsledek tohoto dotazu potvrdil mínění řady odborníků a valné většiny obyvatel.

Druhá otázka měla přinést odpověď na to, zda se respondenti domnívají, že většina mladistvých delikventů pochází ze sociálně slabých rodin. Souhlasné stanovisko zastává 68 respondentů, naopak 3 dotazovaní si to nemyslí.

Zda mladiství delikventi pocházejí spíše z neúplných rodin, byla v pořadí třetí otázka, na kterou respondenti odpověděli vzhledem k svým zkušenostem záporně. Jen 5 respondentů se domnívá, že je to tak.

Čtvrtá otázka měla přinést odpověď na to, jaký je hlavní důvod delikvence mládeže. Tento dotaz byl koncipován bez předepsaných odpovědí. Opět všichni respondenti bez výjimky uvedli jako hlavní důvod vzniku delikvence mládeže špatnou výchovu v rodině. Navíc dalších 20 dotazovaných vidí příčinu i v „násilí v televizi“ či počítačových hrách postavených na násilí.

Sankce ukládané mladistvým vidí 69 dotazovaných jako mírné, 2 dotazovaní neodpověděli.

U šesté otázky mě zajímalo, jaký druh trestné činnosti podle respondentů mladiství nejvíce páchají. Nyní již z policejních statistik víme, že je to majetková trestná činnost a stejně tak to vnímá i veřejnost. Opět všech 71 respondentů se ztotožňuje s výsledky statistických analýz, což je opět dáno praxí a zkušenostmi z výkonu. Ačkoliv je policie jednoznačně represivní složka, zabývá se také prevencí a té se týkala sedmá otázka výzkumu, konkrétně její dostupnost. Z celkového počtu 71 dotazovaných odpovědělo 60 respondentů záporně, tedy, že prevence kriminality mládeže ve školách dostačující není. Jedenáct dotázaných se nevyjádřilo vůbec.

Zastáváte názor, že je ve školách dostatečná prevence kriminality mládeže? Policisté samozřejmě vědí, že u policie je oddělení, které se preventivní činností zabývá. Své kolegy dokonce i osobně znají a v mnohém s nimi spolupracují. Takže i respondenti samotní ví o problémech, které preventivní činnost ovlivňují. Zřejmě z toho důvodu všichni až na 2 respondenty odpověděli, že dostačující rozhodně není.

Jednoznačně město, tuto odpověď uvedlo všech 71 respondentů u osmého dotazu, a to, zda dle jejich názoru dochází k páchání trestné činnosti mladistvými častěji ve městech nebo na vesnicích. Samozřejmě město nabízí nepřeberné množství možností. Naprostá anonymita spolu s příležitostmi a hektickým způsobem života nahrává všem delikventům, i dospělým.

Domníváte se, že u většiny mladistvých delikventů hrozí recidiva? Na tuto otázku jsme nedostal zřetelnou odpověď, neboť kladné i záporné názory byly zcela vyrovnané. Třicet pět ku třiceti šesti

Myslíte si, že jsou děti schopni rozpoznat následky svého jednání dřív než v 15 letech? Předposlední dotaz vedený k respondentům potvrdil domněnku řady odborníků, a to, že určitě. Že mládež všeobecně dokáže rozpoznat následky svých činů podstatně dříve, než v 15 letech.

Domníváte se, že jsou děti kolem 15 roku věku dostatečně informovány o trestní odpovědnosti? Podle výsledků výzkumu vyšlo najevo, že si 71 respondentů myslí, že nikoliv. Je to v podstatě i jednoduché. Prevence u policie upadá a kromě kolegů z obecní policie se nikdo jiný trestní odpovědností na úseku prevence nezabývá. Přitom právě informovanost mládeže a dětí by mohla mít kladný vliv na snížení počtu provinění či činů jinak trestných.

Poslední otázka se sice jeví, jako pro tento výzkum zbytečná, ale není to tak. Zajímalo mě, zda se respondent někdy osobně setkal s nějakým protiprávním jednáním spáchaným nezletilou osobou, bez ohledu na to, jak v něm figuroval. Tato otázka byla položena záměrně proto, že mezi respondenty mohl být i policista, který do styku s kriminalitou mládeže vůbec nepříjde. Například kolegové z hospodářské kriminality nebo dopravní policisté, atd.

5.2 Navrhovaná řešení

Hlavním cílem výzkumu bylo, jak je známo, zjistit zda je v současné době informovanost dětí a mládeže na takové úrovni, aby zmírnila či eliminovala počet případů protiprávního jednání, ve kterém figurují jako pachatelé občané do 18 let věku a následně navrhnout možná řešení. Výzkum jsem prováděl v městě Plzeň. V průběhu práce jsem zjistil, že se prevencí kriminality mládeže zabývají v podstatě pouze příslušníci příslušného útvaru Policie České republiky a někteří strážníci obecní policie.

Aby se současná nechvalná situace alespoň trochu zlepšila, je potřeba navýšit počet kvalifikovaných lidí, kteří by se preventivní činností zabývali. Ideální by bylo utvoření multidisciplinárních týmů složených ze zástupců Policie ČR, Probační a mediační služby, pracovníka OSPODu, organizací se zaměřením na drogovou problematiku, koordinátora prevence konkrétního města a pracovníka školní inspekce, jakožto nadřazeného orgánu škol. Takto sestavený multidisciplinární tým by společně sledoval dění na úseku kriminality dětí a řešil vzniklé problémy. Zároveň by měl být tým schopen jakýmkoliv problémům předcházet či je alespoň minimalizovat. Důležitou podmínkou fungující prevence je také dostatečná spolupráce ze strany samotných škol, které většinou za dění mimo školní docházku odmítají být částečnou odpovědnost. Prevence je nezajímá a volají po ní až tehdy, když si se vzniklým problémem samy nevědí rady. Zároveň na území České republiky není nijak legislativně upravena povinnost škol při zapojování se do prevence kriminality dětí a mládeže, je jen daný počet hodin určených prevenci. Jakým způsobem budou vyčerpány, již záleží na vedení jednotlivých škol. Přiměřeným řešením by bylo stanovit školám přesný počet hodin, které by musely být věnovány právě trestní odpovědnosti. Posledním článkem důležitým pro pozitivní vývoj je rodina, respektive rodiče. V poslední době rodiče odmítají přijmout zodpovědnost za děti, odmítají se smířit s tím, že zrovna jejich potomek je problémový a děti v rodičích vidí zastání. Pakliže by rodina nespolupracovala, bylo by vhodné přistoupit k adekvátním represivním opatřením, jako např. finanční postih, pravidelné návštěvy pracovníků probační a mediační služby a jejich dohled nad výchovou.

Všeobecně známý fakt je, že se problematická mládež schází v parku poblíž nákupního střediska v centru Plzně. Odtud chodí páchat protiprávní jednání do

nedalekých obchodů a se svými lupy se vracejí zpět. Mezi touto mládeží jsou i drogoví dealeri. Jedním z možných řešení jsou časté avšak nepravidelné kontroly policistů a strážníků městské policie v parku a zároveň instalace kamer po celém prostoru parku.

Přestože je další řešení velice finančně nákladné, bylo by potřebné zřídit kvalitní mimoškolní aktivitu pro děti všech věkových kategorií. Sice se na území města Plzně nachází mnoho zřizovacích institucí, nicméně kapacita je omezená. Zároveň ceny za nabízené kroužky jsou poměrně vysoké, a mnoho rodin si nemůže dovolit tuto volnočasovou aktivitu svým dětem platit. Pokud by část kroužků pro děti a mládež zejména ze sociálně slabých rodin byla financována Magistrátem města Plzně či sponzorskými dary, a zároveň se zvýšila kapacita míst, poklesl by počet dětí „vyrůstajících na ulici“.

ZÁVĚR

Kriminalita mládeže je vedle dalších, jedním ze zásadních problémů současné společnosti. Mladistvé osoby jsou po mentální a psychické stránce v ornamentním vývoji a jednání takových osob je zpravidla vedeno momentální situací a zkratovitě. Právě proto jsou sankce za spáchaná provinění spíše mírná a nadřazují prevenci nad represii. V praxi to znamená, že mladistvý pachatel má maximálně možný prostor pro nápravu, s ohledem na fakt, že spáchané provinění je většinou reakcí na zanedbanou výchovu ze strany rodičů společně s negativním postojem škol za mimoškolní činnost svých žáků. Kriminalita dětí je problém zamořující celou republiku. Jde o následek nevyhovujícího domácího zázemí a výchovu delikventů, ale svou roli zde sehrávají také ekonomické problémy, nezaměstnanost v dané oblasti a nedostačující možnost zájmových činností dětí. Úměrně s velikostí města se situace ještě zhoršuje. To je dáno naprostou anonymitou a hustotou osídlení. Naopak v pohraničních oblastech ovlivňují kriminalitu, a to nejen nezletilých osob, nedostatek pracovních příležitostí. Jistě každého napadne, že tito lidé mohou za práci dojíždět do nedalekých měst, ale výdělky mnohdy nejsou v porovnání s náklady na dojíždění adekvátní a lidem se vyplatí být doma na sociálních dávkách od státu. U dětí je situace ještě komplikovanější. Podle našeho právního systému může osoba pracovat až po dovršení 15 roku věku. Starší děti mohou svoji finanční situaci řešit formou brigád, ale bohužel současný trh práce není schopen pojmout všechny uchazeče.

Již dlouhou dobu je jedním z nejdiskutovatelnějších témat snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti. Nejen odborníci, ale i široká veřejnost volá po jejím snížení a celkové úpravě trestání provinilců. Vlnu nevole vyvolává stále se zvyšující brutalita mladých delikventů a s tím spojený mediální zájem, který již tak vyhrocenou situaci ještě podněcuje. Tato práce nemá zajisté budit dojem, že mladiství pachatelé jsou v podstatě oběti nedokonalé výchovy svých rodičů. Ano, výchova má do jisté míry na kriminalitu dětí vliv, ale nelze vše omlouvat výchovou a psychickým a mentálním vývojem dětí. Jedinci jsou schopni rozpoznat to, co se smí již od útlého dětství. Když to řeknu nadneseně, už od školky se dětem vštěpuje, že se nemá krást a ani mlátit ostatní děti, ale ve většině případů byly s delikventní mládeží

problémy právě již od raného dětství. Ale samozřejmě se musí přihlédnout i k dalším faktorům, jako nedostatek mimoškolních aktivit, tedy spíše jejich kapacity.

Co se snížení spodní věkové hranice trestní odpovědnosti týká, souhlasím s jejím snížením. Ovšem navzdory všem názorům z řad odborníků se domnívám, že nevyhovující je pouze o jeden rok, tedy na 14 let. Já osobně vidím perspektivu ve snížení na 12 rok věku života. Je to proto, že v tomto věku je dítě schopné již rozpoznat zákonné a nezákonné jednání, na druhou stranu je to věk, kdy se dá dítě do jisté míry ještě ovlivnit. Další podmínkou je ale celkové zpřísnění trestání mladistvých delikventů. Svůj díl viny na delikvenci dětí zajisté nesou dostupné sankce, které jsou mírné.

Důležitá je také prevence, která může mnoha skutkům předejít. Mnohdy si totiž děti ani neuvědomí, jaké následky za své hříchy ponesou. To je ale podmíněno v současné době neexistující spoluprací ze strany škol, pro které je prevence v podstatě dobrovolná. Po prevenci sahají až ve chvíli, kdy jim vzniklý problém „přeroste přes hlavu“ a nejsou schopny jej samy vyřešit. Pokud by došlo ke změně legislativy, školy měly prevenci kriminality mládeže jako povinný bod osnovy, znamenalo by to posun k eliminaci této problematiky. Vhodná represivní opatření je potřeba zavést také ve vztahu k rodičům provinilců. V poslední době totiž nejen školy odmítají nést odpovědnost. Rodiče mají tendenci své ratolesti omlouvat, neboť se zdráhají uvěřit tomu, že zrovna jejich dítě je problémové. Jde o tzv. začarovaný kruh, z něž v současné době není úniku. Pokud chceme i následných generací vychovat řádné občany, je potřeba se zaměřit právě na možnosti z pohledu rodin, škol a vše zároveň podpořit efektivně mířenou prevencí. Nicméně jedno z prvních opatření by zajisté mělo být právě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti. Čím dříve se dají věci do pohybu, tím lépe, neboť je zde určité riziko, že se vlivem nevyhovujícího právního hlediska, bude brutalita dětí neustále stupňovat a náprava bude stále složitější. Uvědomme si, že v posledních letech děti dospívají rychleji než dříve a jsou si dobře vědomy buď své naprosté beztrestnosti, nebo mírnosti ukládaných sankcí. Proto je důležité spojit represii s prevencí a aplikovat oboje opatření současně. Jen dobře mířená rána zasáhne cíl.

POUŽITÁ LITERATURA

Odborné knihy

- Aromaa, K., Heiskanen, M. *Trestná činnost a systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe v letech 1995 – 2004*. Přeložil Čeněk Novotný. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009.
- Čáp, J., Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- Gerloch, A. *Teorie práva*. 3. Rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004.
- Gibb, A., Duff, P. *Criminal Justice Systems in Europe and North America. Scotland*. Překlad I. T. C. Žižka, J. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha, 2003.
- Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010.
- Kaiser, G. *Kriminologie*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 1994.
- Kallab, J. *Stručný výklad zákona z 11. března 1931, č. 48 Sb. z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží*. Brno: Nákladem Čs. Akad. Spolku Právnick v Brně, 1931.
- Karabec, Z. *Restorativní justice: sborník příspěvků a dokumentů*. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.
- Kratochvíl, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- Kuchta, J., Válková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.
- Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence*. 3. Autorizované vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978 – 80 – 7367 – 825 – 8.
- Miříčka, A., Solnař, V. *Nová úprava trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. V Praze: Melantrich a.s., 1939.
- Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Codex, 1997. ISBN 80-86395-73-1.
- Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. *Trestní právo hmotné – I. Obecná část*. 5. Jubilejní zcela přepracované vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007.
- Novotný, O., Zapletal, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001.
- Prušák, J. *Rakouské právo trestní*. Praha: Všehrd, 1912.

- Schelleová, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. 1. Vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004.
- Šámal, P., Válková, H., Solotář, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.
- Šámal, P., Válková, H., Solotář, A. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
- Válková, H., Šámal, P., Solotář, A. Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In *Restorativní justice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. ISBN: 80-7338-021-8.
- Večerka, K. a kol. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2009.
- Zezulová, J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997.
- Zezulová, J., Růžička, M. Aktuální problémy zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. *Státní zastupitelství*, 2005, roč. 3, č. 7 – 8. ISSN 1214 – 3758.

Články

- Gjuričová, J., Žárský, M. Vývoj kriminality v České republice se zvláštním řetelem na kriminalitu dětí a mládeže. *Kriminalistika*. 1999, roč. XXXII, č. 1. ISSN 1210 – 9150.
- Chromý, J. Příčiny kriminality mládeže z pohledu sociálního prostředí. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 10. ISSN 1212 – 866X.
- Kovářová, D. Ochranná opatření pro mladistvé. *Právo a rodina*. 2006, roč. 8, č. 8. ISSN 1212-866X.
- Kovářová, D. Výchovná opatření pro mladistvé. *Právo a rodina*. 2006, roč. 8, č. 9. ISSN 1212-866X.
- Kovářová, D. Trestní opatření pro mladistvé. *Právo a rodina*. 2006, roč. 8, č. 6. ISSN 1212-866X.
- Krejčířiková, K. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých ve vybraných evropských zemích. *Státní zastupitelství*. 2008, roč. 6, č. 5. ISSN 1214-3758.
- Krejčířiková, K. Trestní právo nad mládeží v Rakousku. *Státní zastupitelství*. 2007, roč. 5, č. 5. ISSN 1214-3758.

- Marešová, A. k diskusi o snížení hranice trestní odpovědnosti v ČR a uplatňování alternativních trestů a opatření u delikventních dětí a mladistvých. *Trestní právo*. 1997, roč. 2, č. 1. ISSN 1211-2860.
- Masaryk, T. G. O škole a vzdělání. In *Z dějin pedagogiky* (CACH, J.). Praha : SPN, 1990. ISBN 80-04-25554-X.
- Matiaško, M. K otázce věkové hranice trestní odpovědnosti. Realita a mystifikace. *Trestněprávní revue*. 2008, roč. 7, č. 7. ISSN 1213-5313.
- Sotolář, A. K zániku trestnosti činu spáchaného mladistvým podle § 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a k jeho procesním důsledkům. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 5. ISSN 1213-5313.
- Válková, H., Šámal, P., Sotolář, A. Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In *Restorativní justice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. s. 25. ISBN: 80-7338-021-8.
- Vláda České republiky. Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Obecná část. Poslanecká sněmovna Parlamentu, tisk 210/0, 6. 2. 2003.
- Zezulová, J., Růžička, M. Aktuální problémy zákona č. 218/2003. Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. *Státní zastupitelství*. 2005, roč. 3, č. 7 – 8. ISSN 1214-3758.

Právní předpisy

- Nařízení říšského ministra spravedlnosti č. RP32/39, o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. 4. 1939 (Říšský zák. I., str. 752).
- Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944, č. 11 Úředního věstníku československého o obnovení právního pořádku.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony.
- Zákon č. 562/1919 Sb. z. a n., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

- Wikipedia, otevřená encyklopedie. Krajiní nouze. [citováno 9. června 2013]

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Krajin%C3%AD_nouze

- Armed gear for real. Nutná obrana a krajiní nouze. [citováno 9. června 2013].

Dostupné z: <http://www.armed.cz/nutna-obrana-a-krajni-nouze/t-195/>

- Wikipedie, Otevřená encyklopedie. Nutná obrana. [citováno 9. června 2013]

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nutn%C3%A1_obrana

Ostatní

- Důvodová zpráva k zákonu č. 48/1931 Sb. z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží. Citováno z Karabec, Z. Restorativní justice: sborník příspěvků a dokumentů. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.

- Vláda ČR. *Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Zvláštní část. K § 1 -40.* Poslanecká sněmovna Parlamentu, tisk 210/0, 6. 2. 2003.
- Vláda ČR. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 306/2009 Sb., změna trestního zákoníku.* Poslanecká sněmovna Parlamentu, tisk 748/0, 17.2.2009.
- Policejní prezidium Policie ČR, Statistické výstupy kriminality na území Plzeňského kraje.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1: Dotazník do řad příslušníků Policie ČR

Výzkum kriminality mládeže

- 1) Zastáváte názor, že snížení spodní hranice trestní odpovědnosti je nutné?
a) Ano b) ne
- 2) Myslíte si, že mladiství delikventi pocházejí většinou ze sociálně slabých rodin?
a) Ano b) ne
- 3) Domníváte se, mladiství delikventi pocházejí spíše z neúplných rodin?
a) Ano b) ne
- 4) Jaký je podle vás hlavní důvod delikvence mládeže?
.....
.....
- 5) Jsou podle vás sankce ukládané mladistvým dostačující?
a) Jsou mírné b) jsou přísné c) jsou dostačující
- 6) Jaký druh trestné činnosti podle vás mladiství nejvíce páchají?
a) Majetkové b) násilné c) mravnostní

Jiné:.....
- 7) Zastáváte názor, že je ve školách dostatečná prevence kriminality mládeže?
a) Ano b) ne
- 8) Dochází podle vás k páchání trestné činnosti mladistvými častěji ve městech nebo na vesnicích?
a) Ve městech b) na vesnicích c) nezáleží na místě, ale na jedinci

- 9) Domníváte se, že u většiny mladistvých delikventů hrozí recidiva?
b) Ano b) ne
- 10) Myslíte si, že jsou děti schopni rozpoznat následky svého jednání dřív než v 15 letech?
a) Ano b) ne
- 11) Domníváte se, že jsou děti kolem 15 roku věku dostatečně informováni o trestní odpovědnosti?
a) Ano b) ne

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY:

- 12) Šetřil/a jste někdy případ, kde byl pachatelem nezletilý?
a) ano b) ne
- 13) Jak dlouho sloužíte u policie?
a) do 10 let b) nad 10 let

Bibliografický záznam

Jelínek, J., *Kriminalita mládeže: bakalářská práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, pedagogická fakulta, katedra pedagogiky a psychologie, 2014, 63 s., + CD. Bakalářská práce. Vedoucí bakalářské práce Miroslav Somr.

Abstrakt

Bakalářská práce „Kriminalita mládeže“ je souhrnem informací týkajících se vzniku a příčin kriminality dětí a mládeže. Hlavním cílem práce je nastínit problematiku kriminality dětí, poukázat na faktory, které souvisejí s nárůstem trestné činnosti nezletilých a také na nedostatky jejich nápravy. Vedle představení zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, seznamuje s možnostmi trestu pro mladistvé delikventy a zaměřuje se především na příčiny delikventního jednání u mladistvých osob. V první části práce je složen z historického pohledu na trestní odpovědnost mladistvých a její vývoj. Tato bakalářská práce mimo jiné představuje důležité pojmy v legislativní oblasti kriminality mládeže, jsou v ní uvedeny statistické výstupy Policie ČR a příklady z policejní praxe. Samozřejmě nechybí ani prevence trestní odpovědnosti mladistvých a to z pohledu Police ČR.

Praktická část bakalářské práce je výsledkem výzkumu, který byl prováděn mezi policisty v Plzni. Krátký dotazník byl rozdán na několik obvodních oddělení policie a kolegové jej anonymně vyplnili.

Klíčová slova

Dítě, nezletilí, mladiství, věk, delikvence, kriminalita, rodina, škola, trestný čin, provinění, čin jinak trestný

Abstract

Bachelor thesis " Juvenile delinquency " is a compendium of information on the origin and causes of children and youth. The main goal of this work is to outline the issues of child crime , to identify factors associated with the increase in juvenile crime and to remedy their shortcomings . In addition to performances by Act No. 218/2003 Coll . Liability for unlawful acts of Youth and Juvenile Justice , introduces the possibility of punishment for juvenile offenders and focuses on the causes of criminal behavior among juveniles . The first part consists of a historical perspective on the criminal liability of minors and its evolution . This thesis presents among other important concepts in the legislative field of juvenile delinquency are thus specified statistical outputs Police and examples of police practice. Of course there are also the prevention of juvenile criminal responsibility from the perspective of Police of the Czech Republic.

The practical part of the thesis is the result of research that was carried out between police officers in London. A short questionnaire was distributed to several district The Department of Police and associates it anonymously completed.

Keywords

Child, minors, adolescents, age, delinquency, crime, family, school, offense, offense, offense or criminal

